

การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

นางพรอุษา วิริยโกศล

รายงานวิชาการส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร
ชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 2
สถาบันพระปกเกล้า

พ.ศ. 2547

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง

การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย : กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัด
นนทบุรี

โดย นางพรอุษา วิริยโกศล

เลขประจำตัว 2044

เป็นส่วนเพิ่มเติมจากรายงานวิชาการกลุ่ม เรื่อง

ศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยผ่านอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา

Diraj Linnik

(รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ศิลพิพัฒน์)

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้รายงานเอกสารวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับ นักบริหาร
ระดับสูง รุ่นที่ 2

ดร.เทียนฉาย

(ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กิระนันท์)

ประธานคณะกรรมการ

หลักสูตรการบริหารเศรษฐกิจสาธารณะสำหรับนักบริหารระดับสูง

บทคัดย่อ

“พระตำหนักสง่างาม ลือนามสวนสมเด็จ เกาะเกร็ดแหล่งดินเผา วัดเก่านามระบือ เลื่องลือทุเรียนนนท์ งามน่ายลศูนย์ราชการ” เป็นคำขวัญประจำจังหวัดนนทบุรี ที่ให้ความสำคัญกับเกาะเกร็ดในฐานะเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่สืบทอดมาจากชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณเกาะเกร็ดตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้วยลักษณะของพื้นที่และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทำให้เกิดการชุดคลองลัดเกร็ดขึ้นในรัชสมัยพระ-เจ้าอยู่หัวท้ายสระ พื้นที่นี้จึงกลายเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อเวลาผ่านไปชาวบ้านที่เคยสร้างสรรคผลงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพค่อยๆลดจำนวนลง เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ผลิตด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีความทนทานกว่า และมีต้นทุนต่ำกว่าได้ สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาะเกร็ดเองก็ค่อยๆแปรเปลี่ยนตามสภาพการทางสังคม ทำให้ขนบธรรมเนียมต่างๆที่ชาวมอญยึดถือมาค่อยๆเสื่อมสูญไป จนกระทั่งการท่องเที่ยวเริ่มมีบทบาทในการสร้างรายได้แก่ประเทศ ภาครัฐจึงสนใจพัฒนาเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เกาะเกร็ดเริ่มเป็นที่รู้จัก และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมมากขึ้น การพยายามรื้อฟื้นรากฐานดั้งเดิม และศิลปะที่เคยสร้างสรรค์ในอดีตเริ่มถูกนำมาเป็นจุดขาย ในขณะที่การพัฒนากำลังดำเนินไปอยู่นี้ เกาะเกร็ดเองกำลังประสบปัญหามากขึ้นในหลายๆด้าน ส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาในอดีต บางส่วนเป็นปัญหาที่มีมาแต่เดิมซึ่งกำลังขยายตัวรุนแรงขึ้น

เมื่ออยู่ในช่วงระยะหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นนี้ การอาศัยการดำเนินการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเช่นที่ผ่านมาย่อมไม่สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จได้ ดังนั้นภาครัฐ ชาวบ้าน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรมท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดจึงต้องมีการประสานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยชาวบ้านต้องจัดการบริการโดยยึดหลักการบริการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปพร้อมๆกัน พร้อมทั้งต้องร่วมกับภาครัฐสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ไปสู่กลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่ม เพื่อขยายตลาดนักท่องเที่ยวออกไป นอกจากนั้นการพิจารณาสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวก็ถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีกลยุทธ์ในการดำเนินการได้หลายรูปแบบ บางสิ่งสามารถทำได้ทันที บางสิ่งต้องใช้เวลา แต่โดยรวมหากมีการศึกษาสภาพปัญหาและกำหนดแนวทางแก้ไข โดยใช้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความมีเสถียรภาพในการสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ถือเป็นการพัฒนาให้เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

โดยที่การศึกษาและจัดทำรายงานในครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านเวลา จึงไม่อาจศึกษาข้อมูลในเชิงลึกได้ แต่หากรายงานฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ประการใดได้ ผู้เขียนขอขอบคุณความดีและประโยชน์ที่เกิดขึ้น ให้กับบรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายมอญที่ได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า รวมไปถึงชาวบ้านเกาะเกร็ดในปัจจุบันที่ช่วยกันสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานส่วนหนึ่งในการสร้างชาติและสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ให้ชีวิต ให้โอกาสผู้เขียนในการศึกษาหาความรู้ ได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติ และท้ายที่สุดขอขอบพระคุณคณาจารย์ วิทยากร และผู้เกี่ยวข้องทุกๆท่าน ที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะและสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อให้การเขียนรายงานฉบับนี้มีความสมบูรณ์

นางพรอุษา วิริยโกศล

นักศึกษาหลักสูตรการบริหารเศรษฐกิจสาธิตระดับสูง รุ่นที่ 2

กลุ่มการพัฒนากองท่องเที่ยวไทย

สถาบันพระปกเกล้า

กุมภาพันธ์ 2547

คำนำ

ความต้องการประโยชน์และรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเจริญเติบโตให้
ท้องถิ่น การสร้างอาชีพและความมั่นคงในชีวิตแก่ประชาชน เป็นเป้าหมายของรัฐบาลและ
ชุมชนทั้งหลายที่ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ทั้งนี้การดำเนินการให้บรรลุผลที่
มุ่งหวังดังกล่าว ต้องผ่านอุปสรรคนานาประการ ชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นตัวอย่างที่
น่าสนใจสำหรับการดำเนินการเพื่อให้บรรลุความสำเร็จทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งการรักษา
รากฐานภูมิปัญญา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนไว้ด้วยในขณะเดียวกัน สิ่งนี้เป็นแนวคิดที่
ทำให้ผู้เขียนสนใจทำรายงานฉบับนี้ เพราะต้องการสะท้อนสภาพความเป็นจริงของการพัฒนา
และการดำรงไว้ซึ่งแบบแผนทางสังคมที่สืบทอดกันมา หากชุมชนเกาะเกร็ดสามารถรักษาสมดุล
ของสิ่งเหล่านี้ไว้ได้ ย่อมนำไปสู่การพัฒนาและสร้างรายได้ที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

รายงานฉบับนี้ผู้เขียนได้ทำการรวบรวมข้อมูล และมีการสอดแทรกความคิดเห็นตาม
มุมมองของผู้เขียนเองซึ่งอาจนำมาปรับใช้ หรือช่วยจุดประกายให้ผู้สนใจ ได้ศึกษาเจาะลึก และนำ
แนวคิดต่างๆไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนา-
การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดแห่งนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะช่วยสร้าง
ประโยชน์ให้กับผู้สนใจได้บ้าง หากมีข้อผิดพลาดประการหนึ่งประการใด ผู้เขียนต้องขออภัยมา
 ณ ที่นี้

พรอุษา วิริยโกศล

กุมภาพันธ์ 2547

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
คำนำ.....	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
- ความเป็นมา.....	1
- วัตถุประสงค์.....	1
- วิธีการศึกษา.....	2
บทที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกาะเกร็ด.....	3
- ประวัติและความเป็นมาของเกาะเกร็ด.....	3
- ลักษณะทางกายภาพและสภาพภูมิศาสตร์.....	4
- การปกครอง.....	5
- ทรัพยากรและการประกอบอาชีพ.....	5
- การคมนาคม.....	7
- จุดเด่นด้านการท่องเที่ยว.....	8
บทที่ 3 สภาพปัญหาและแหล่งเสื่อมโทรม.....	9
บทที่ 4 การพัฒนาและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด.....	15
- แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว.....	15
- แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด.....	20
- แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ.....	25
บรรณานุกรม.....	29
ภาคผนวก.....	30
ประวัติผู้ศึกษา.....	36

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ด้วยนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ โดยอาศัยการดำเนินการทางด้านการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยกว่า 9.7 ล้านคนในปี 2546 สร้างรายได้ 289,600 ล้านบาท ทั้งนี้เป้าหมายในปี 2547 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยคาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากกว่า 12 ล้านคนและจะสร้างรายได้ประมาณ 383,900 ล้านบาท ในส่วนการสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศของคนไทย ตามนโยบายของรัฐบาลมีอีกหลายโครงการ เช่น เที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน ,Unseen in Thailand , ท่องเที่ยววันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา ทำให้มีชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศประมาณ 65 ล้านครั้งในปี 2546 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 67 ล้านครั้งในปี 2547 ทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 362,500 ล้านบาท ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้และสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวนมาก

เกาะเกร็ดนับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ที่มีศักยภาพโดดเด่นสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและสร้างรายได้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้อีกมาก ในปัจจุบันสถานที่นี้เป็นที่รู้จักของชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่เคยไปท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ดยังถือว่า มีปริมาณน้อย ในส่วนของชาวต่างชาติ สถานที่นี้ถือว่ายังไม่ได้รับความนิยม ทั้งๆที่เกาะเกร็ดมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างพร้อม แต่ด้วยข้อจำกัดและสภาพปัญหาในหลายๆด้าน จึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้ ถือเป็นการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้ดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่างๆ โดยใช้งบประมาณเข้าไปพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว แต่ผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจยังไม่ชัดเจน ส่วนหนึ่งเนื่องจากการขาดการประสานงานระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทำให้ดำเนินการไปคนละทิศคนละทาง ปัญหาบางอย่างชาวบ้านทราบแต่ไม่สนใจจะแก้ไข ภาครัฐก็ไม่ได้ให้ความสนใจ จึงเป็นปัญหาสะสมมาจนถึงปัจจุบัน ในที่นี้จึงจะทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาต่างๆทางการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อเพิ่มรายได้และมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดล้อม-

โทรม

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว เกาะเกร็ด
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวของ เกาะเกร็ด

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” เป็นการศึกษาด้วยวิธีการรวบรวมประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และ web – site ที่เกี่ยวข้อง การสำรวจและสอบถามข้อมูลจากชาวบ้านในพื้นที่ รวมทั้งส่วนราชการต่างๆ

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” จะทำการศึกษาในด้านต่างๆดังนี้

1. วัฒนธรรมดั้งเดิมและความเป็นมาของเกาะเกร็ด และสภาพปัญหาของเกาะเกร็ด
2. การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และการเพิ่มมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว เกาะเกร็ด
3. การพัฒนาเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ

ข้อจำกัดด้านการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ของผู้ศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการศึกษา ประกอบกับการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งจากการสืบค้นของผู้เขียนพบว่า ข้อมูลเชิงสถิติของเกาะเกร็ดไม่มีการรวบรวมไว้อย่างชัดเจน ทำให้ศึกษาได้ไม่ครอบคลุมและเจาะลึกในทุกๆประเด็น โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการต่างๆ ซึ่งอาจจะยังไม่สมบูรณ์มากนัก เพราะในทางปฏิบัติต้องใช้ระยะเวลาศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก จึงจะกำหนดมาตรการต่างๆได้โดยถูกต้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ทำให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว
3. ทำให้ทราบถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ

บทที่ 2

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ด...เป็นพื้นที่ดั้งเดิมที่ผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยและรามัญได้อย่างผสมกลมกลืน ถึงแม้ว่าความเจริญของเมืองจะทำให้พื้นที่เกาะเกร็ดในหลายส่วนเปลี่ยนไป แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอันเหนียวแน่นนี้ได้และจากจุดเด่นอันนี้ทำให้ผู้คนต้องการที่จะสัมผัสวัฒนธรรมดังกล่าว

เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวลือชื่อของจังหวัดนนทบุรี ด้วยทำเลที่ตั้งเป็นเกาะอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา อุดมไปด้วยเรือกสวนผลไม้อันร่มรื่นและเปี่ยมไปด้วยบรรยากาศและสีสันของวัฒนธรรมรามัญ นอกจากวัดวาอารามเก่าแก่แล้ว ตลอดสองข้างทางยังมีบ้านเรือนเก่าของชาวมอญ ซึ่งยินดีต้อนรับผู้มาเยือนด้วยอัธยาศัยไมตรี ชาวมอญเกาะเกร็ดได้ชื่อว่ามีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผามาแต่โบราณ และยังสืบทอดความสามารถในเชิงช่างจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง ปัจจุบันเกาะเกร็ดเป็นแหล่งจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีชื่อเสียงในด้านอาหารการกิน ไม่ว่าจะเป็นอาหารพื้นบ้านแบบมอญแท้ ๆ อย่างข้าวแช่รามัญ ก๋วยเตี๋ยวหน่อกะลา หรือขนมไทยสารพัดชนิดชวนลิ้มลอง เป็นเสน่ห์ที่สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน

2.1 ประวัติและความเป็นมาของเกาะเกร็ด

คำว่า เกร็ด หรือ เตรีจ เป็นภาษามอญ หมายถึง ลำน้ำขนาดเล็กที่ขุดขึ้นเป็นทางลัดเพื่อเชื่อมลำน้ำใหญ่ ในสมัยอยุธยามีการขุดทางลัดเช่นนี้หลายแห่ง เนื่องจากแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงตั้งแต่ปทุมธานีถึงปากน้ำสมุทรปราการมีลักษณะเป็นแม่น้ำอ้อมคดเคี้ยวที่เรียกว่า กระจะเหมา ไปถึงสี่แห่ง ทำให้เสียเวลาและไม่สะดวกในการสัญจรทางน้ำ จึงต้องขุดคลองเพื่อใช้เป็นทางลัด เกาะเกร็ดก็เป็นช่วงหนึ่งของกระจะเหมาที่มีการขุดคลองลัดดังกล่าว บริเวณนั้นจึงได้ชื่อว่า บ้านเกร็ด เช่น บ้านเกร็ดน้อย และบ้านปากเกร็ดน้อย ใน จ.นนทบุรี และบ้านเกร็ดใหญ่หรือบ้านเตร็จใหญ่ ใน จ.ปทุมธานี เป็นต้น

เกาะเกร็ดเป็นย่านชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย เนื่องจากเป็นเส้นทางผ่านสู่กรุงศรีอยุธยา เป็นเกาะขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียวที่อยู่ระหว่างเกาะรัตนโกสินทร์ และเกาะกรุงเก่าพระนครศรีอยุธยา มีฐานะเป็นชุมทางการค้าและเป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือต่าง ๆ จนได้ชื่อว่า บ้านปากด่าน (คือบริเวณลัดเกร็ดตอนใต้) เกาะเกร็ดเกิดจากการขุดคลองลัดเกร็ดน้อย (คลองลัดเกร็ดใหญ่ อยู่ที่จังหวัดปทุมธานี) ด้วยความแรงของกระแสน้ำทำให้ลำคลองกว้างขึ้น จนบริเวณเกาะเกร็ดกลายเป็นเกาะดังที่เห็นในปัจจุบัน ดังปรากฏหลักฐานในพงศาวดารว่า "ในปีขาล จัตวาศก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระธรรมาธิบดีเป็นแม่กองเกณฑ์พลนิยคนหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 เศษ ให้ขุดคลองเกร็ดน้อยลัดคั้งบางบัวทองนั้น คดอ้อมหนัก ขุดคลองตัดให้ตรง

พระชนนุรีรับสั่งแล้วกราบบังคมทูลลามมาให้เกณฑ์พลนิภายในหัวเมืองปากใต้ให้ได้คน 10,000 เศษ ให้ขุดคลองเกร็ดน้อยลึก 6 ศอก กว้าง 6 วา ยาวทางไกลได้ 39 เส้นเศษ ขุดเดือนเศษจึงแล้วเสร็จ"

ชื่อของเกาะเกร็ดนั้น แต่เดิมคงเรียกตามสภาพพื้นที่เป็นแหลมยื่นของพื้นดินว่าบ้านแหลม ปัจจุบันบริเวณใกล้เคียงยังคงมีบ้านและคลองที่เรียกบ้านแหลมเหนือและบ้านแหลมกลาง เมื่อขุดคลองลัดแล้ว สภาพการเป็นเกาะยังไม่ชัดเจนเพราะเป็นเพียงคลองลัดแคบ ๆ เรียกว่า ลัดเกร็ด ด้านตะวันตกของเกาะ เรียกว่า อ้อมเกาะ

เมื่อลำคลองกว้างขึ้น สภาพความเป็นเกาะเด่นชัดขึ้น จึงเรียก เกาะ แต่ชื่อที่เรียกกันในชั้นแรกเรียกว่า เกาะศาลากุน ชื่อนี้ยังปรากฏอยู่ในโฉนดที่ดินที่ออกในสมัยรัชกาลที่ 5 เกาะศาลากุน เป็นชื่อเรียกตามชื่อวัดบนเกาะ คือ วัดศาลากุน สันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่ได้มาจากผู้สร้างศาลาถวายวัด ผู้สร้างคือ เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) ที่สมุหนายกบริหารราชการตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 และเป็นผู้สร้างวัดท้ายเมือง จังหวัดนนทบุรี ต่อมาเมื่อตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้นแล้ว เกาะศาลากุน มีฐานะเป็นตำบล เรียกว่า ตำบลเกาะเกร็ด ชื่อเกาะศาลากุนจึงเปลี่ยนเรียกชื่อว่า เกาะเกร็ด จนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่เจริญมาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา วัดต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นบนเกาะเป็นวัดโบราณที่สวยงามแตกต่างจากวัดที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันอย่างเห็นได้ชัด และเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งสิ้น

2.2 ลักษณะทางกายภาพและสภาพภูมิศาสตร์

เกาะเกร็ด เป็นเกาะขนาดใหญ่มีรูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้าตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตพื้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยห่างจากตัวอำเภอปากเกร็ดไปทางใต้ประมาณ 2 กิโลเมตร

ขนาด

เกาะเกร็ดมีเนื้อที่ประมาณ 4.12 ตารางกิโลเมตร (2,489 ไร่) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 270 เมตร กว้าง 160 เมตร ยาว 260 เมตร เนื้อที่ของเกาะเกร็ดคิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 4.64 ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอปากเกร็ดซึ่งมีเนื้อที่ 88.84 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลคลองพระอุดม
ทิศใต้	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลท่าอิฐ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลอ้อมเกร็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลอ้อมเกร็ด

ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ราบต่ำ ล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วงฤดูน้ำหลาก เดือนกันยายน – พฤศจิกายน จะมีน้ำท่วมทุกปี

2.3 การปกครอง

เกาะเกร็ดเป็นเขตการปกครอง ที่เรียกว่าตำบลเกาะเกร็ด เป็นตำบล 1 ใน 11 ตำบลของอำเภอปากเกร็ด บริหารงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เกาะเกร็ดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่บ้าน	เนื้อที่ (ไร่)	หลังคาเรือน (หลัง)
1.บ้านลาดเกร็ด	380	174
2.บ้านศาลากุน	280	153
3.บ้านศาลากุนใน (บ้านคลองศาลากุน)	739	143
4.บ้านคลองสระน้ำอ้อย	307	97
5.บ้านทำน้ำ	540	205
6.บ้านเสาธงทอง	53	142
7.บ้านโองอ่าง	190	75
รวม	2,489	989

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด

2.4 ทรัพยากรและการประกอบอาชีพ

ทรัพยากรดิน

พื้นที่เกาะเกร็ดเป็นที่ราบ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพัดพามา ดังนั้นลักษณะของดินส่วนใหญ่จึงเป็นดินตะกอนซึ่งเป็นดินเหนียว เป็นดินกลุ่มอินเซพติซอล ซึ่งเป็นดินตะกอนใหม่ที่พบทั่วไปในเขตที่ราบภาคกลางตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติในเกาะเกร็ด คือแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนที่ล้อมรอบเกาะ คือแม่น้ำอ้อมเกร็ด ส่วนที่ตัดตรง คือแม่น้ำลาดเกร็ด นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติในเกาะ คือคลองต่างๆ ได้แก่

1. คลองวัดฉิมพลี
6. คลองสระน้ำอ้อย

2.คลองวัดจันทร์	7.คลองปรมัยยิกาवास
3.คลองศาลากุน	8.คลองวัดไผ่ล้อม
4.คลองวัดมะขามทอง	9.คลองวัดเสาชางทอง
5.คลองไต่ะดำ	10.คลองชมพุลาย

แหล่งน้ำใต้ดิน หรือน้ำบาดาลไม่พบในเกาะเกร็ด

ทรัพยากรสัตว์ & พืช

เกาะเกร็ดเป็นแหล่งที่อุดมด้วยพืช พันธุ์ไม้และสัตว์ อดีตเป็นแหล่งไม้ยืนต้นที่มีชื่อเสียง เช่น พุเรียน ลิ้นจี่ มะม่วง ชมพู ส้มโอ ฝรั่ง เป็นต้น แต่หลังจากการเกิดอุทกภัยในปี 2538 ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ไม่สามารถทนต่อน้ำท่วมซึ่งนาน 3 –4 เดือน จึงพบไม้ยืนต้นยืนตายอยู่ทั่วไป ในปี พ.ศ. 2539 ชาวสวนในเกาะเกร็ดได้ปลูกไม้ยืนต้นทดแทนขึ้นใหม่ รวมทั้งปลูกผัก ผลไม้ที่ให้ผลิตผลเร็ว เช่น กัลย แต่จากภาวะน้ำท่วมในปี พ.ศ.2539 ตั้งแต่เดือนตุลาคม –ธันวาคม ทำให้ต้นไม้ที่เจริญเติบโตต้องล้มตายลงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนสัตว์น้ำในเกาะเกร็ด ยังคงมีปลาน้ำจืดซึ่งสามารถจับมาบริโภคได้หลายชนิด รวมทั้งยังพบกิ้งก่ามกรามในบริเวณนี้ด้วย

ที่ดินตอนกลางเกาะเกร็ด อดีตเป็นพื้นที่ทำนาในเกาะเกร็ด ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่ที่กร้างว่างเปล่า ซึ่งมีประมาณ 150 ไร่ หรือร้อยละ 6.0 ของพื้นที่ทั้งหมดของเกาะเกร็ด ซึ่งจากข้อกำหนดผังเมืองรวมนนทบุรี กำหนดให้ใช้พื้นที่เกาะเกร็ดในการเกษตรกรรม ดังนั้นเจ้าของที่ดินเหล่านี้จึงทิ้งที่ดินไว้ โดยยังมีได้นำไปทำประโยชน์ในทางใด

ประชากร

จำนวนประชากรในเกาะเกร็ด มีประมาณ 3,219 คน (จากแผนพัฒนาตำบลเกาะเกร็ด พ.ศ.2540-2544 อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี) ประกอบด้วยกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม คือ

1.ชาวไทยรามัญ หรือชาวไทยเชื้อสายมอญ มีประมาณร้อยละ 43 ของประชากรเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1,6,7

2.ชาวไทย ชาวไทย-จีนบางส่วน มีประมาณร้อยละ 42 ของประชากรเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่ 2,3 และตอนในของหมู่ 4,5

3.ชาวไทยมุสลิม มีประมาณร้อยละ 15 ของประชากรเกาะเกร็ดส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่ 2,3 ริมน้ำเจ้าพระยา

การประกอบอาชีพ

อาชีพที่สำคัญ คือ หัตถกรรม การทำเครื่องปั้นดินเผา และการสานแข่งปลาทุกับอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนผลไม้ สวนผัก การทำประมง และเลี้ยงสัตว์

เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด เป็นหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมาช้านาน เป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวมอญ ปัจจุบันภายในเกาะเกร็ดมีอุตสาหกรรมการทำเครื่องปั้นดินเผาประเภทกระถาง ครกกันมาก

สถาบันพระปกเกล้า

ในหมู่ 1,2,5,6,7 ส่วนเครื่องปั้นดินเผาประเภทสวยงามได้แก่หม้อน้ำลายวิจิตรต่างๆ โถ กระปุกขนาดเล็ก เครื่องแขวน เครื่องประดับญี่ปุ่น และของตกแต่งบ้านต่างๆ

เครื่องปั้นดินเผา รูปหม้อน้ำลายวิจิตร บ้านเกาะเกร็ด เป็นตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้คำขวัญประจำจังหวัดนนทบุรี ยังให้ความสำคัญกับเกาะเกร็ดไว้ด้วยดังนี้ "พระตำหนักสง่างาม ลือนามสวนสมเด็จ เกาะเกร็ดแล่งดินเผา วัดเก่านามระบือ เลื่องลือทุเรียนนนท์ งามน่ายลศูนย์ราชการ"

นอกจากนี้ในเขตพื้นที่หมู่ 7 ยังมีที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมอาชีพเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านและศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งยังมีพิพิธภัณฑวัตถุโบราณที่วัดปรมาภิไธยวาส ซึ่งนอกจากจะมีของมีค่ามากมายแล้วยังมีโถ่งดินเผาขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศตั้งอยู่ด้วย

2.5 การคมนาคม

ทางบก

รถยนต์ส่วนตัว จากห้าแยกปากเกร็ดให้ตรงไปทำน้ำปากเกร็ดประมาณ 1 กม. จะเห็นป้ายบอกทางเข้าวัดสนามเหนือ (เข้าทางซอยห้างสรรพสินค้าจัสโก้) ให้เลี้ยวซ้ายไปประมาณ 500 ม. จอดรถไว้ที่วัดสนามเหนือแล้วลงเรือข้ามฟาก

หากมาทางรถประจำทาง ให้นั่งรถเมล์ธรรมดาสาย 32, 51, 52 และ 104 หรือรถเมล์ปรับอากาศสาย ปอ.5 และ ปอ.6 ไปลงทำน้ำปากเกร็ด แล้วเดินไปวัดสนามเหนือ หรือนั่งรถสามล้อถีบ ค่ารถ 5 บาท แล้วลงเรือข้ามฟากไปเกาะเกร็ด

การลงเรือข้ามฟากจากฝั่งอำเภอปากเกร็ดสามารถ ไปขึ้นเรือได้ที่ท่าเรือ 2 แห่ง คือที่ท่าเรือวัดสนามเหนือหรือท่าเรือวัดกลางเกร็ด ค่าเรือ 2 บาท โดยจะข้ามฟากไปคนละจุด เรือที่ท่าวัดสนามเหนือ ข้ามฟากไปวัดปรมาภิไธยวาส หมู่ 7 (สังเกตเห็นเจดีย์เรียงของวัดปรมาภิไธยวาสที่หัวมุมริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งเหนือได้เด่นชัด) มีเรือบริการทั้งวัน ส่วนเรือที่ท่าวัดกลางเกร็ด ข้ามฟากไปวัดฉิมพลี หมู่ 2 มีเรือบริการทั้งวันเช่นกัน

ทางน้ำ

เส้นทางน้ำ เดินทางโดยเรือด่วนเจ้าพระยา หรือเรือด่วนแหลมทองจากกรุงเทพฯ จากท่ามหาราช กรุงเทพฯ มีเรือไปเกาะเกร็ดเฉพาะวัดอาทิตย์ ค่าโดยสาร 220 บาท เด็ก 150 บาท ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีเรือหางยาวบริการ แบบเหมาลำ

เมื่อเข้าไปในเกาะเกร็ดแล้ว สามารถการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดได้อย่างสะดวก เพราะมีทางซีเมนต์รอบเกาะ

2.6 จุดเด่นด้านการท่องเที่ยว

ปัจจุบัน เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี มีนักท่องเที่ยวจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลไปเที่ยวเกาะเกร็ดอย่างไม่ขาดสาย บางคนไปแล้วไปอีก ชักชวนกันปากต่อปาก เล่าขานถึงความประทับใจในเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด ผู้ที่ยังไม่เคยไปเที่ยวเกาะเกร็ด ก็ต้องการไปสัมผัสด้วยตนเอง ชาวเกาะเกร็ดหลายครอบครัวจึงมีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว ทั้งจากการขายสินค้าพื้นบ้าน ขายอาหารและบริการ การที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวเกาะเกร็ดมีเหตุผลพอสรุปได้ดังนี้

1) เกาะเกร็ดตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การคมนาคมสะดวก นักท่องเที่ยวที่มีเวลาไม่มากนักก็สามารถไปเที่ยวเกาะเกร็ดได้

2) เกาะเกร็ดมีทัศนียภาพสวยงาม ตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา มีถนนเล็ก ๆ รอบเกาะสามารถเดินเพื่อชมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชาวเกาะเกร็ดได้

3) เกาะเกร็ดมีสินค้าพื้นบ้านที่เป็นผลผลิตของชาวบ้านบนเกาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาฝีมือปราณีตงดงามหลากหลายรูปแบบ มีอาหารพื้นบ้านที่หารับประทานที่อื่นได้ยาก เช่น ข้าวแช่ แกงมะตาด แกงเลียงหน่อกะลา ขนมหวาน หันตรา ฯลฯ

4) ชาวเกาะเกร็ดมีความเป็นมิตรไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส ต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจ และยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันมีค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยรามัญ ที่ตกทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

5) เกาะเกร็ดมีแหล่งโบราณสถานที่น่าสนใจอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดวาอารามบนเกาะเกร็ด มีวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญอยู่มากมายหลายวัด เช่น วัดปรมัยยิกาวาส วัดศาลากุน วัดไผ่ล้อม วัดเสาธงทอง วัดฉิมพลี วัดป่าเลไลยก์ เป็นต้น

ถือได้ว่า เกาะเกร็ดเป็นดินแดนเอกลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี ทั้งในลักษณะของเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นมรดกที่ชาวนนทบุรี ได้รับสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ และจะสืบทอดไปยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปอีกหลายชั่วอายุคน

บทที่ 3

สภาพปัญหาและแหล่งเสื่อมโทรม

จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การสอบถามข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องและการเข้าไปสำรวจในพื้นที่จริงของผู้เขียน สามารถประมวลปัญหารวมทั้งสภาพแหล่งเสื่อมโทรมต่างๆในเกาะเกร็ดได้ดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาจำนวนนักท่องเที่ยว

กิจกรรมในเกาะเกร็ดต้องพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ แต่ที่ผ่านมาถือว่าจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อยเกินไป ไม่สามารถพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวได้มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวันหยุด จะมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเป็นหลักร้อยละคนเท่านั้น คนที่จะไปเที่ยวในวันธรรมดาจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจท่องเที่ยวในพื้นที่นี้จริงๆ ส่วนมากจะเช่าเรือเหมาลำมาจากกรุงเทพ (แวะเที่ยวตามจุดต่างๆริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา) สำหรับผู้เข้าไปเที่ยวจากฝั่งอำเภอปากเกร็ดจะมีน้อย เนื่องจากเรือนำเที่ยวจะหยุดให้บริการ มีบริการเฉพาะเรือข้ามฟากเท่านั้น ส่วนในฝั่งเกาะเกร็ดเองก็มีกิจกรรมและร้านค้าเปิดจำหน่ายสินค้าไม่มากนัก ทำให้ขาดความน่าสนใจไปมาก ในวันหยุดราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นเป็นสิบเท่าจากวันธรรมดา (ข้อมูลจากผู้ประกอบการในพื้นที่) ซึ่งจากการพิจารณาดัชนีภาพของพื้นที่จะเห็นว่าสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้อีก โดยเฉพาะในวันธรรมดา

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติระดับบน ที่นิยมท่องเที่ยวด้วยการล่องเรือมาจากโรงแรมต่างๆในเขตกรุงเทพ เช่น เรือ Oriental Queen เรือ River Sun Cruise ฯลฯ จะไม่มีการแวะท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ด ถือเป็น การขาดโอกาสในการสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

3.2 ปัญหาค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว

ปัญหานี้สืบเนื่องจากปัญหาข้อแรก กล่าวคือนักท่องเที่ยวระดับบนที่มีรายได้สูง มักจะไม่มาท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ด คนที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือคนไทย ซึ่งยังมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวต่อหัวค่อนข้างต่ำ ส่วนมากจะนิยมซื้อสินค้าที่ราคาไม่สูง เช่น ขนมต่างๆ เครื่องประดับชิ้นเล็กๆ จากข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่อวัน ที่มาท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีในปี.ศ.2545 พบว่าโดยเฉลี่ยคนไทยใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรีวันละ 350 บาท ในขณะที่ชาวต่างชาติใช้จ่ายวันละ 590บาท ซึ่งยังถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับสถิติการใช้จ่าย

เพื่อการท่องเที่ยวของประเทศที่อยู่ในอัตราเฉลี่ยวันละ 1,690 บาท และ 3,754 บาท ตามลำดับ (ข้อมูล: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

3.3 ปัญหาน้ำท่วม

เนื่องจากพื้นที่เกาะเกร็ดล้อมรอบไปด้วยน้ำ จึงต้องประสบปัญหาน้ำท่วมในหน้าน้ำเป็นประจำ ปัญหานี้ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวชะงักงัน ชาวบ้านขาดรายได้ หลายหน่วยงานกำลังดำเนินการแก้ไขอยู่ แต่คาดว่าจะต้องใช้เวลายาวนานหลายปีรวมทั้งงบประมาณอีกเป็นจำนวนมาก จึงจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ทั้งระบบ โดยทำการสร้างเขื่อนบริเวณรอบเกาะเกร็ด โครงการในเบื้องต้นที่ภาครัฐกำลังอยู่ในระหว่างไปดำเนินการ คือโครงการของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่สนับสนุนงบประมาณจำนวน 8 ล้านบาท สร้างเขื่อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดบริเวณบ้านเกร็ดตระการถึงวัดปรมัยยิกาวาส

3.4 ปัญหาลูกหลานไม่สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม

จากระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การลงทุนทำเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน ต้องใช้เงินลงทุนสูงเมื่อเทียบกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ อีกทั้งยังไม่มีความแน่นอนว่าเผาแล้วจะสามารถใช้ได้หมดโดยไม่เสียหาย เนื่องจากการผลิตยังใช้เทคนิคแบบโบราณ การควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐานเหมือนกันทำได้ยาก ประกอบกับการผลิตงานฝีมือคุณภาพต้องใช้เวลานานประมาณ 1 เดือนจึงสำเร็จ ซึ่งไม่คุ้มค่าเวลาและทรัพยากรที่เสียไป เป็นเหตุให้จำนวนผู้ประกอบการลดลง คนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาในปัจจุบันจะเป็นพวก โมบาย อ่างน้ำ ของที่ระลึก เครื่องใช้ขนาดเล็ก และเครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตรที่รับสั่งทำ

แนวโน้มในอนาคต เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด จะเน้นตลาดที่เป็นลูกค้านักท่องเที่ยว ตลอดจนสินค้าที่ผลิตเป็นของที่ระลึก ของขวัญ ของชำร่วยชิ้นเล็กๆ โดยลดการผลิตโถ่ง อ่าง ให้น้อยลง และส่วนมากน่าจะเป็นการรับสินค้าจากภายนอกมาจำหน่ายมากกว่าที่จะผลิตเอง ซึ่งทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนค่อยๆ สูญสลายๆ ไป สำหรับแรงงานที่จะมาสืบทอดก็ไม่ค่อยมี เนื่องจากงานปั้นและแกะสลักลวดลายต้องใช้เวลาฝึกฝนเพื่อที่จะให้เกิดทักษะความชำนาญ ต้องใช้ความอดทนสูง และผ่านกรรมวิธีมากมาย เด็กรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย เพราะจะไม่คุ้มกับการลงทุน และเวลาที่สูญหายไป ปัจจุบันผู้ที่ทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดจะมีอายุประมาณ 50-60 ปีขึ้นไป และคนที่มีความสามารถออกแบบและแกะลวดลายได้เหลือประมาณ 4-5 คน เท่านั้น

ส่วนวัฒนธรรมด้านอื่นๆ มีแนวโน้มที่จะสูญสลายไปเช่นกัน เพราะเด็กไม่ค่อยสนใจ มุ่งตามกระแสวัตถุนิยมเป็นหลัก โดยค่อยๆ ละทิ้งรากฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ประกอบกับการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยในพื้นที่ของบุคคลที่ไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายมอญและนำ

เพื่อการท่องเที่ยวของประเทศที่อยู่ในอัตราเฉลี่ยวันละ 1,690 บาท และ 3,754 บาท ตามลำดับ (ข้อมูล: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

3.3 ปัญหาน้ำท่วม

เนื่องจากพื้นที่เกาะเกร็ดล้อมรอบไปด้วยน้ำ จึงต้องประสบปัญหาน้ำท่วมในหน้าน้ำเป็นประจำ ปัญหานี้ส่งผลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวชะงักงัน ชาวบ้านขาดรายได้ หลายหน่วยงานกำลังดำเนินการแก้ไขอยู่ แต่คาดว่าจะต้องใช้เวลายาวนานหลายปีรวมทั้งงบประมาณอีกเป็นจำนวนมาก จึงจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ทั้งระบบ โดยทำการสร้างเขื่อนบริเวณรอบเกาะเกร็ด โครงการในเบื้องต้นที่ภาครัฐกำลังอยู่ในระหว่างไปดำเนินการ คือโครงการของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่สนับสนุนงบประมาณจำนวน 8 ล้านบาท สร้างเขื่อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดบริเวณบ้านเกร็ดตระการถึงวัดปรมัยยิกาวาส

3.4 ปัญหาลูกหลานไม่สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิม

จากระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การลงทุนทำเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน ต้องใช้เงินลงทุนสูงเมื่อเทียบกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ อีกทั้งยังไม่มีความแน่นอนว่าเผาแล้วจะสามารถใช้ได้หมดโดยไม่เสียหาย เนื่องจากการผลิตยังใช้เทคนิคแบบโบราณ การควบคุมคุณภาพให้ได้มาตรฐานเหมือนกันทำได้ยาก ประกอบกับการผลิตงานฝีมือคุณภาพต้องใช้เวลานานประมาณ 1 เดือนจึงสำเร็จ ซึ่งไม่คุ้มค่าเวลาและทรัพยากรที่เสียไป เป็นเหตุให้จำนวนผู้ประกอบการลดลง คนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาในปัจจุบันจะเป็นพวก โมบาย อ่างน้ำ ของที่ระลึก เครื่องใช้ขนาดเล็ก และเครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตรที่รับสั่งทำ

แนวโน้มในอนาคต เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด จะเน้นตลาดที่เป็นลูกค้านักท่องเที่ยว ตลอดจนสินค้าที่ผลิตเป็นของที่ระลึก ของขวัญ ของชำร่วยชิ้นเล็กๆ โดยลดการผลิตโถ่ง อ่าง ให้น้อยลง และส่วนมากน่าจะเป็นการรับสินค้าจากภายนอกมาจำหน่ายมากกว่าที่จะผลิตเอง ซึ่งทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนค่อยๆ สูญสลายไป สำหรับแรงงานที่จะมาสืบทอดก็ไม่ค่อยมี เนื่องจากงานปั้นและแกะสลักลวดลายต้องใช้เวลาฝึกฝนเพื่อที่จะให้เกิดทักษะความชำนาญ ต้องใช้ความอดทนสูง และผ่านกรรมวิธีมากมาย เด็กรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อย เพราะจะไม่คุ้มกับการลงทุนและเวลาที่สูญเสียไป ปัจจุบันผู้ที่ทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดจะมีอายุประมาณ 50-60 ปีขึ้นไป และคนที่มีความสามารถออกแบบและแกะลวดลายได้เหลือประมาณ 4-5 คน เท่านั้น

ส่วนวัฒนธรรมด้านอื่นๆ มีแนวโน้มที่จะสูญสลายไปเช่นกัน เพราะเด็กไม่ค่อยสนใจ มุ่งตามกระแสวัตถุนิยมเป็นหลัก โดยค่อยๆ ละทิ้งรากฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ประกอบกับการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยในพื้นที่ของบุคคลที่ไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายมอญและนำ

วัฒนธรรมที่แปลกแยกเข้าไปสู่ชุมชน ซึ่งปัจจุบันคนกลุ่มนี้มีจำนวนมากกว่าคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอยู่มาแต่เดิม

3.5 ปัญหาจำหน่ายสินค้าราคาต่ำ จำหน่ายสินค้าไม่ได้

ในเกาะเกร็ดเดิมจะมีการปั่นครก โอง อ่าง เท่านั้น โดยใช้แรงงานครอบครัวเป็นหลัก มีประมาณ 10 กว่าครอบครัว แต่การค้าขายไม่ได้ เพราะการเข้ามาแข่งขันของสินค้าที่ผลิตจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่คงทนกว่า สวยงามกว่า ราคาถูกกว่า การแข่งขันของครกจากภาคอีสานซึ่งมีต้นทุนค่าแรงงานต่ำกว่ามาก และปัญหาน้ำท่วม (พ.ศ.2538 – 2539) ทำให้การค้าขายเขา จนต้องเลิกกิจการไป ในปี 2539 -2540 นายอำเภอได้เข้ามาริเริ่มการทำของที่ระลึกจากเครื่องปั้นดินเผา เช่น ของชำร่วย โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน ในการจัดตั้งกลุ่ม OTOP ซึ่งประสบความสำเร็จได้รับรางวัลระดับภาคและระดับประเทศ ซึ่งเป็นการฟื้นฟูเครื่องปั้นดินเผาให้เกิดขึ้นในเกาะเกร็ดได้บางส่วน

เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาเป็นภาชนะแตกหัก ขำรูดง่าย คนจึงไม่ค่อยนิยม (นิยมใช้สินค้าอื่นที่ทดแทนกันได้มากกว่า – สินค้าที่คงทนกว่า ราคาถูกกว่า) อีกทั้งการสั่งทำใช้เวลาทำนานเป็นเดือน ไม่คุ้มค่าในการทำ และผู้ซื้อต้องเสียเวลารอคอยนาน ทำให้จำหน่ายได้ยาก รวมทั้งการเผชิญปัญหาซ้ำซ้อนจากการที่บางร้านรับของภายนอกชุมชนมาจำหน่ายแล้วตัดราคาตัวเอง ทำให้ไม่สามารถตั้งราคาสูงได้

3.6 ปัจจัยการผลิตราคาสูง

วัตถุดิบหลักในการทำเครื่องปั้นดินเผา คือดินที่ใช้ในการปั้นจะต้องเป็นดินเหนียวดีสีนวลหรือปนเหลืองหรือสีไม่ดำเกินไป ไม่มีวัชพืชหรือกรวดทรายปน ปัจจุบันดินคุณภาพดีในเกาะเกร็ดเริ่มหมดไป ต้องสั่งมาจากอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และจะต้องจัดหาในช่วงฤดูฝน เพราะจะได้ดินที่ชุ่มฝน ทำให้เนื้อดินไม่แข็ง ซึ่งวัตถุดิบเหล่านี้มักจะมีราคาสูง หากจะใช้วัตถุดิบที่ราคาถูกกว่าอาจส่งผลให้ได้งานที่มีคุณภาพต่ำ มีการสูญเสียระหว่างทำมาก ทำให้ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไม่ได้กำไรจากการดำเนินการมากนัก

3.7 ปัญหาเรือนำเที่ยว

เรือนำเที่ยวมีปัญหาการให้บริการ เนื่องจากบางครั้งผู้มาท่องเที่ยวต้องเสียเวลารอคอยนานเป็นชั่วโมง ปัญหานี้เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้นักท่องเที่ยวมาไม่ตรงเวลาที่เรือออก ประกอบกับการที่ผู้ประกอบการมักจะรอให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากพอจึงจะออกเรือ ทำให้ต้องเลื่อนเวลาออกจากท่า รวมทั้งบริเวณท่าเรือไม่มีกิจกรรมใดๆที่สร้างความสนใจใน

ระหว่างที่รอขึ้นเรือ (เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การแจกแผ่นพับ ใบปลิวต่างๆให้นักท่องเที่ยวอ่าน) ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย ปัญหาอีกประการหนึ่งคือเรือนำเที่ยวส่วนใหญ่ จะขับพานักท่องเที่ยวไปแวะลงตามจุดซื้อของ โดยไม่มีการแนะนำหรือให้ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของพื้นที่ และส่วนมากจะไม่แวะตามโบราณสถานที่อยู่ตามเส้นทาง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับประโยชน์จากการล่องเรือเท่าที่ควร

3.8 ปัญหาสภาพเสื่อมโทรม

ปัญหาหลักปัญหาหนึ่งของพื้นที่เกาะเกร็ดเวลานี้ ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว คือ ความสกปรกของพื้นที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูลว่าปัญหาที่สำคัญในขณะนี้ได้รับการร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว คือเรื่องมูลสัตว์ตามทางเดิน เนื่องจากในชุมชนมีสุนัขจรจัดอยู่เป็นจำนวนมาก และชาวบ้านไม่ร่วมมือกันในการเก็บกวาดทำความสะอาด รวมทั้งความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่โดยรวม แต่ชาวบ้านจะดูแลเฉพาะในบ้านของตนเอง ส่วนภายนอกบริเวณใกล้เคียงจะไม่สนใจดูแล ไม้ดอกไม้ประดับก็ไม่นิยมปลูก โดยชาวบ้านเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดาและไม่สนใจที่จะแก้ไข ถือเป็นการสร้างสภาพเสื่อมโทรมให้พื้นที่อย่างมาก ส่วนเรื่องการจัดเก็บและทำลายขยะมูลฝอยนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดรับผิดชอบโดยตรง จะมีปัญหาจัดเก็บไม่หมดในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาก ซึ่งมีปริมาณขยะมากตามไปด้วย ทำให้ขยะตกค้าง และด้วยข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ซึ่งเข้าไปจัดเก็บได้ยาก โดยเฉพาะในช่วงที่มีปัญหาน้ำท่วมซึ่งจะทวีปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้น

ส่วนทางด้านការวางผังเมืองในพื้นที่เพื่อจัดระเบียบชุมชนนั้น ถึงแม้จะได้ดำเนินการอยู่แล้วโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง แต่มีบางกรณีเจ้าหน้าที่ต้องเผชิญกับผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มในการก่อสร้างสิ่งต่างๆตามอำเภอใจ เช่น เคยมีผู้คิดที่จะสร้างบ่อนการพนันในพื้นที่ ทำให้ลักษณะการเจริญเติบโตของชุมชนและการใช้ที่ดินในพื้นที่ ยังไม่มีระเบียบและขาดประสิทธิภาพ สภาพที่เห็นคือต่างคนต่างสร้าง ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและสภาพชุมชนที่อยู่ใกล้ การขยายตัวของกิจกรรมในพื้นที่เกาะเกร็ดเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัตถุนิยม เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนหาบเร่แผงลอยต่างๆ ซึ่งยังไม่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าไปควบคุม สิ่งต่างๆเหล่านี้ทำให้ปัญหาสภาพเสื่อมโทรมที่กล่าวมาของเกาะเกร็ด มีแนวโน้มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

3.9 ปัญหาการประชาสัมพันธ์ มัคคุเทศก์และป้ายต่างๆ

นอกจากปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและสภาพเสื่อมโทรมของพื้นที่ ปัญหาการประชาสัมพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวก็นับเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะกระทบกับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง บริเวณเกาะเกร็ดในปัจจุบันไม่มีจุดประชาสัมพันธ์

นักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเคยเข้าไปดำเนินการอยู่ระยะหนึ่ง แล้วเลิกไป) ทำให้ นักท่องเที่ยวไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ประกอบกับในพื้นที่ไม่มีป้าย แสดงทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ชัดเจน ชาวบ้านเองไม่สามารถ สื่อสารภาษาอังกฤษได้ ส่วนมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ยังมีไม่มากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปใน พื้นที่เกาะเกร็ดมีความยากลำบากในการไปท่องเที่ยวตามจุดต่างๆอย่างทั่วถึง ส่วนมากจึงทำได้แค่ เดินดูบรรยากาศทั่วไป ชื่อของฝาก ของที่ระลึก แล้วกลับออกมาโดยไม่ได้ความรู้ ความประทับใจ ในด้านอื่นๆ

บทที่ 4

การพัฒนาและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

เป้าหมายหลักของภาครัฐ ชาวบ้าน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดคือการสร้างสรรค์ความเจริญ นำการพัฒนาไปสู่พื้นที่ โดยหวังว่าผลการพัฒนานั้นจะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่ยั่งยืนจากการท่องเที่ยว สำหรับเนื้อหาในบทนี้จะแยกเป็น 3 เรื่องคือ เรื่องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยอาศัยการจัดการของชาวบ้านเป็นสำคัญ เรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว และเรื่องการพัฒนาเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาและแนวทางการดำเนินการต่างๆที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จข้างต้น

4.1 แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว

การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเกาะเกร็ด เป็นวิธีการพื้นฐานในการเพิ่มผลประโยชน์และรายได้ให้กับผู้ให้บริการการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด การเพิ่มจำนวนนี้จะพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ

- การกระตุ้นให้เกิดการมาเยือนซ้ำ เพิ่มความถี่ในการเข้ามาท่องเที่ยวเกาะเกร็ดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้เคยมาท่องเที่ยวอยู่แล้ว

- การขยายกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ๆ เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยวต่างชาติ กลุ่มเหล่านี้ยังมีโอกาสขยายตัวได้อีกมาก จากข้อมูลที่จังหวัดนนทบุรีประเมินไว้ (ไม่ได้จัดเก็บอย่างเป็นระบบตามวิธีการทางสถิติ) คาดว่าอัตราส่วนผู้เข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดปัจจุบัน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 90% และนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 10% ในขณะที่ภาครัฐและชุมชนเกาะเกร็ดต้องการความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวได้กลายเป็นความคาดหวังในการสร้างความเจริญเติบโตดังกล่าว เพราะการใช้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นส่วนผลักดันการพัฒนาในด้านต่างๆ อีกทั้งการท่องเที่ยวเป็นการใช้ทรัพยากรแบบใช้แล้วไม่หมดไป (Non – consumption Use) ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี จะไม่ก่อปัญหาการสร้างความปลอดภัยให้กับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของชุมชน

เมื่อพิจารณาหลักการบริหารด้วยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ จะพิจารณาเป้าหมายที่สำคัญเพียงไม่กี่ตัว ซึ่งจากประสบการณ์และความรู้ที่สั่งสมมา ได้แสดงว่าการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ประชาชนและสังคมได้ เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Stability) และการกระจายรายได้ /การแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรม (Income Distribution)

เมื่อนำเป้าหมายเหล่านี้ มาผนวกกับแนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสมัยใหม่ โดยพิจารณาเรื่องประเด็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก แนวทางที่ควรนำมาปรับใช้กับการ

บริหารการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ควรจะเป็น แนวทางการบริหารการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) คำว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตามคำจำกัดความจากการประชุม Globe '90 ณ ประเทศแคนาดา หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลังด้วย” เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ทั้งนี้โดยกำหนดขอบเขตการพัฒนาโดยคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถในการรองรับของชุมชน การดำเนินการลักษณะนี้จะบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐศาสตร์ทั้ง 3 ประการ กล่าวคือ ทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในการสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และการที่จะบรรลุผลประการสุดท้าย ในการกระจายผลประโยชน์และรายได้อย่างเป็นธรรมจะต้องมีการนำหลักการบริหารเรื่องการจัดการองค์กรมมาใช้ด้วย ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้ได้ถูกนำมาบรรจุลงในนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบนตั้งแต่ปี 2542-2551 โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแล้ว โดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม เป็นการสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ปราศจากการปรุงแต่ง จะเน้นไปในเชิงการศึกษา ทั้งในด้านวิถีชีวิต การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณีที่หาดูได้ยาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเกาะเกร็ดได้ โดยแยกพิจารณาใน 2 มิติ คือมิติด้านการบริหาร ซึ่งเน้นการนำเสนอรูปแบบการดำเนินการบริหารการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของเกาะเกร็ด และมิติด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่จะนำมาเป็นจุดขาย เพื่อให้การบริหารบรรลุผลนั่นเอง

4.1.1 มิติด้านการบริหาร

ในที่นี้ขอนำเสนอเป็น 3 ส่วนคือ ด้านการจัดองค์กร การบริหารจัดการ และการแบ่งปันรายได้

การจัดองค์กร

การจัดองค์กรสำหรับบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเกาะเกร็ด คือการที่ชุมชน (ชาวบ้านเกาะเกร็ด) เป็นเจ้าของและมีการบริหารด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ รายได้ที่ได้รับจากการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และการใช้รายได้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ ทั้งนี้โดยอาศัยการดำเนินการร่วมกับแผนงานต่างๆของภาครัฐและองค์กรที่

เกี่ยวข้อง กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม คั้นส่วนหนึ่งให้กับการดูแลรักษาทรัพยากรการ
ท่องเที่ยว

ดังนั้นลักษณะขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อชุมชนเกาะเกร็ด จึงควรจัดตั้งในรูปแบบคณะ
กรรมการที่คอยดูแลเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยเฉพาะ เช่น ประธาน รอง
ประธาน เลขานุการ ฝ่ายอนุรักษ์และพัฒนา ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบริการ ฝ่ายนำเที่ยว
 เป็นต้น สำหรับในเบื้องต้นผู้เป็นแกนนำในการให้ชาวบ้านรวมกลุ่ม ควรเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้
ความนับถือ เนื่องจากวัฒนธรรมชาวมอญ จะรักพวกพ้อง เชื้อผู้ที่เป็นที่รักใคร่ มีความผูกพัน
เป็นที่เคารพนับถือของชุมชน จากการสอบถามข้อมูล ทราบว่าผู้ที่ชาวบ้านนับถือมากที่สุด คือ
พระ (โดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัดปรมัยยิกาวาส) และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดซึ่ง
ต้องเกี่ยวข้องกับการบริการต่างๆในพื้นที่ หากสามารถเชิญเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วม
ด้วยจะยิ่งทำให้องค์กรมีความเข้มแข็ง เพราะสามารถประสานการดำเนินการกับหน่วยงานเหล่านี
นั้นได้ดี

การดำเนินการ-การบริหารจัดการ* /แหล่งที่มาของรายได้

1. รับสมัครสมาชิกในการรวมกลุ่ม และทำการวิเคราะห์และหาสาเหตุของปัญหาในชุมชน
2. หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาแล้ว ต้องให้สมาชิกได้กำหนดกิจกรรมต่างๆ และจัดแบ่งหน้า
ที่ โดยต้องมีการปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินการทั้งหมดมีความสอด
คล้องสัมพันธ์กัน หลังจากนั้นจึงร่วมกันจัดทำแผนการปฏิบัติในระดับชุมชนเป็นเบื้องต้นก่อน
3. ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับในด้านต่างๆ และระดมทุนมาดำเนินการในเบื้องต้น คล้าย
การจัดรูปแบบสหกรณ์ แต่จัดวางรูปแบบให้มีกิจกรรมเหนียวนำ ดึงชาวบ้านมารวมกลุ่มกัน โดยใช้
ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต
4. พิจารณาลงลึกไปในแต่ละกิจกรรมและผลตอบแทนของกิจกรรมนั้นๆ เช่น อัตราค่า-
ตอบแทนของผู้ทำหน้าที่มัดคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวให้เข้า
ไปท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ และเข้าใช้บริการในร้านค้าหรือกิจการของสมาชิก โดยมีการ
ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ หากยังขาดทักษะความสามารถด้านใดต้องประสานกับ
ภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา เพื่อเข้ารับการอบรมทักษะด้านต่างๆก่อนดำเนินการจริง ในกรณีที่
นักท่องเที่ยวแวะไปทานอาหารหรือซื้อของที่ร้านของสมาชิกกลุ่ม ก็ให้แต่ละร้านสนับสนุนเงินให้
กลุ่มเช่น กำหนดไว้ที่อัตราร้อยละ 3-5 ของราคาอาหารที่ขายได้
5. เมื่อผ่านการเตรียมการข้างต้นแล้ว จึงเริ่มดำเนินการจริง พร้อมทั้งการประเมินปรับปรุง
ข้อบกพร่องต่างๆ ในช่วงแรกอาจมีปัญหบ้าง ชาวบ้านต้องอาศัยการประสานกับหน่วยงานต่างๆ
รวมทั้งสถาบันการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการ ให้เป็นที่เลี้ยงในระยะนี้

6. ในระยะต่อไปเมื่อมีความสำเร็จมากขึ้น จึงขยายแนวร่วม ให้สมาชิกครอบคลุมในทุกๆ กิจกรรมการท่องเที่ยว นำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ เช่น การรักษาความสะอาดของชุมชน การรณรงค์ในการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งการขอความสนับสนุนด้านเงินทุนหรือทรัพยากรต่างๆ จากภาคเอกชนโดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน

7. เมื่อดำเนินการครบกำหนดที่ตกลงกันได้ จึงทำการแบ่งสรรผลประโยชน์ให้ผู้ถือหุ้นแต่ละราย และจัดสรรเงินสำหรับเป็นกองทุนของชุมชนด้วย

*ควรมีตัวแทนจากภาครัฐ เข้ามาเป็นที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการในขั้นตอนต่างๆ ด้วย การแบ่งปันรายได้

หลังจากที่จัดองค์การบริหารการท่องเที่ยวและกำหนดแนวทางการดำเนินการแล้ว ต้องพิจารณาถึงเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดการแบ่งสรรอย่างเป็นธรรม เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการจัดสรรเงินสำหรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยต้องแบ่งให้สมาชิกตามสัดส่วนของการลงทุนและกิจกรรมที่ทำ ส่วนที่เหลือแบ่งเข้ากลุ่มหรือคณะกรรมการเพื่อเป็นเงินทุน และบางส่วนเข้ากองทุนของชุมชนสำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ

ผลการดำเนินการในลักษณะนี้มีตัวอย่างจากชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า มีผลในด้านบวกคือ เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน การสร้างความสามัคคี เกิดความหวงแหนในทรัพยากรและมีการดูแลเพื่อให้ทรัพยากรไม่เสื่อมโทรม ชาวบ้านได้พบปะกับคนภายนอกที่หลากหลาย ทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิด วิถีชีวิต ได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนสู่ภายนอก มีความรู้ ทักษะในการจัดการการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

4.1.2 มิติด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ต้องพึ่งพาการบริหารที่มีรูปแบบเหมาะสม สามารถบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างยั่งยืน และยังคงมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น เป็นสินค้าที่สามารถบริหารจัดการได้ง่าย สร้างความสนใจกับลูกค้า(นักท่องเที่ยว) ในวงกว้าง ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวคือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายนั่นเอง

การดำเนินการในส่วนนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อกลุ่มชาวบ้านมีการรวมตัวกันดีแล้ว เพราะต้องประสานกับภาครัฐ เพื่อสร้างและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่ม (Niche) ซึ่งต้องมีการประเมินถึงข้อจำกัดและศักยภาพของเกาะเกร็ด โดยชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา เพื่อให้บรรลุผลตามแนวทางการบริหารการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จากการพิจารณาสภาพโดยรวมของพื้นที่จะพบว่าเกาะเกร็ดมีความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว และวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสามารถสร้างสินค้าได้หลากหลาย สามารถเป็นตัวเลือกในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) Wellness and Spa เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นเกาะกลางแม่น้ำ มีทัศนียภาพสวยงาม มีบรรยากาศดี ปัจจุบันได้มีภาคเอกชนเข้ามาเปิดบริการด้านสุขภาพในลักษณะนี้แล้วจำนวน 1 ราย ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ขยายตัวมากขึ้นได้ในอนาคต

2) Eco Adventure (Soft Adventure) จัดสร้างเส้นทางสำหรับให้ขี่จักรยานเที่ยวชมรอบเกาะ โดยเริ่มพัฒนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญก่อน และยังสามารถทำเส้นทางเข้าไปยังบริเวณใกล้เคียง เช่น ตลาดน้ำวัดแสงศิริธรรมได้

3) Historical Site แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน มีการอนุรักษ์ฟื้นฟู จัดการอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความสวยงาม น่าสนใจ (ดำเนินการด้านการอนุรักษ์อยู่แล้วโดยกรมศิลปากร) ทั้งนี้ชาวบ้านควรร่วมกันแบ่งสรรหน้าที่ในการดูแลและแบ่งปันผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้

4) Agro – Tourism แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (นำชมสวนผลไม้ ลัดเลาะไปตามลำคลองต่างๆบริเวณใกล้เคียง)

5) Cultural & Life style แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีการรักษาขนบธรรมเนียมสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิมไว้ โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนในการรักษาแบบแผนประเพณีของชุมชนไว้

6) Event Festival กิจกรรมการท่องเที่ยวและงานเทศกาล ที่มีศักยภาพและสอดคล้องกับความสนใจ เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แข่งเรือ

จะเห็นได้ว่าการจำแนกผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายเช่นนี้จะทำให้เพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่ๆ ที่มีความสนใจแตกต่างกัน รวมทั้งลูกค้าเดิมจะมีความสนใจที่จะมาดูกิจกรรมใหม่ๆที่เพิ่มขึ้นด้วย แต่การดำเนินการลักษณะนี้ชาวบ้านไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง เนื่องจากบางสวนต้องอาศัยงบประมาณในการจัดงาน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ดังนั้นในระยะแรกจึงต้องกำหนดแผนในระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว โดยพิจารณาเลือกกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและใช้งบประมาณไม่มากก่อน

เมื่อมีการปฏิบัติตามรูปแบบและวิธีการทั้ง 2 มิติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า เป็นความพร้อมในด้านผลิตภัณฑ์ –Product และด้านการบริหารจัดการ- Management เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยอาศัยความต่อเนื่อง(Continuity) คือความต่อเนื่องสัมพันธ์ของวัฒนธรรม วิถีชีวิต ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการแบ่งสรรหน้าที่และกระจายผลประโยชน์โดยอาศัยกิจกรรมตามวิถีชีวิตปกติของชาวบ้าน คุณภาพ(Quality) คือ คุณภาพที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม จากการร่วมมือร่วมใจในการบริหารจัดการและดูแลโดยชุมชน คุณภาพในการให้บริการสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพราะมีการจัดการที่ดี เป็นระบบ หากภาครัฐเข้ามาเสริมอาจ มีการกำหนด Rating และมาตรฐานสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อประโยชน์

ในการกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรม สะดวกและปลอดภัย ความสมดุล (Balance) คือ ความสมดุลของความต้องการของชุมชน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (นักท่องเที่ยว) และขีดความสามารถของทรัพยากร นำไปสู่การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างประโยชน์ให้ชุมชนในระยะยาว การดำเนินการโดยคณะกรรมการชุมชนเป็นแกนหลัก มีการกระจายรายได้สู่คนในชุมชน มุ่งหวังให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือไปสู่การอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรม รวมถึงการเพิ่มรายได้ในอนาคต และทำให้บังเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของ อยากมีส่วนร่วมในบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีความเต็มใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันจะทำให้เกิดการอยากมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว และสามารถดึงความสนใจไปสู่ตลาดใหม่ๆ เป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ตามที่มุ่งหวัง

4.2 แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

“มูลค่าเพิ่ม” (Value Added) ตามที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้ระบุไว้ มี 2 มุมมอง กล่าวคือในมุมมองเชิงมหภาคจะเรียกว่ามูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (The value added of the tourism industries – VATI) ซึ่งเป็นการพิจารณากิจกรรมที่สร้างมูลค่าให้เกิดผลผลิตทางการท่องเที่ยวในภาพรวม เช่น ในระดับประเทศ สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาในอีกมุมมองหนึ่ง คือมุมมองเชิงจุลภาคซึ่งเรียกว่า มูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว (Tourism Value Added –TVA) เป็นการพิจารณากิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด โดยมูลค่าเพิ่มนี้จะอยู่ในตัวสินค้าและบริการที่ผลิตหรือสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Visitors) ในที่นี้อาจหมายรวมถึงผลที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือหน่วยงานที่มีกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกัน (Third Parties) เช่น แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง คนดูแลที่จอดรถ จังหวัดนนทบุรี หากจะยกตัวอย่างมูลค่าเพิ่มง่ายๆ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงในเกาะเกร็ด คือการขายกาแฟโดยใช้ถ้วยดินเผาเป็นภาชนะของเกาะเกร็ด มูลค่าเพิ่มจะเกิดจากมูลค่าเพิ่มของคนขุดดินมาขาย (ค่าแรง) + มูลค่าเพิ่มของผู้ปั้นดินเผาสำหรับใส่ถ้วยกาแฟ (ค่าถ้วยกาแฟโดยหักค่าต้นทุนของดินออกไป) + มูลค่าเพิ่มของคนขายกาแฟ (ค่ากาแฟ โดยหักต้นทุนค่าถ้วยกาแฟและต้นทุนอื่นๆไปแล้ว) จะเห็นได้ว่ามูลค่าเพิ่มนี้คือผลประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้รับหรือผลิตที่เพิ่มขึ้นจากแต่ละกิจกรรม ดังนั้นแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว ให้เกิดขึ้นกับเกาะเกร็ดมากที่สุดควรประกอบไปด้วย

1) เน้นการใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด เป็นการลดต้นทุน และทำให้มูลค่าเพิ่มทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ตกอยู่กับชุมชน (ลด Cost)

2) เพิ่มกิจกรรมที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้มากที่สุด (เพิ่มขึ้นตอนหรือเพิ่มมูลค่าในแต่ละตัวกิจกรรมเอง) เป็นการให้ผู้เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอนได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น(เพิ่ม Benefit)

องค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนนี้ ต้องใช้เป็นแนวทางสำหรับการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาเกาะ-เกร็ด โดยภาพรวม เพื่อให้เกาะเกร็ดสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับเป็นชุมชนที่มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร (Uniqueness) และยังคงไว้ซึ่งสภาพชุมชนและสังคมที่น่าอยู่น่าอาศัย โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

4.2.1 การสร้างภาพลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน ในปัจจุบันหากจะจำแนกสถานที่ท่องเที่ยว สามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบหลักคือ

- สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ทะเล
- สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น วัดวาอาราม โบราณสถาน

พิพิธภัณฑ์

- สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง เช่น Casino , สวนสนุก , Shopping Complex

จะเห็นได้ว่าเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีทั้งทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กล่าวได้ว่ามีความพร้อมมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวหลายๆแห่ง เพราะด้วยสภาพพื้นที่ของเกาะ-เกร็ดมีสภาพเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบ มีความเป็นชุมชนชาวมอญเก่าแก่ ที่รักษาวิถีชีวิตแบบ เช่นในอดีต มีวัดและโบราณสถาน ตลอดจนพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจ ดังนั้นต้องสร้างภาพลักษณ์ของชุมชนให้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนที่จะไม่ดำเนินการที่แปลกแยกออกไป โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเอกลักษณ์ของชุมชนคืออะไร บางส่วนภาครัฐต้องเข้ามาควบคุม เช่น การจัดผังเมือง การกำหนดไม่ให้สร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูงหรือมีสถาปัตยกรรมไม่เข้ากับพื้นที่ เพื่อไม่ให้มีสิ่งใดที่แปลกแยกจากเอกลักษณ์นี้ ถ้ามีภาพพจน์ที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจน จะเป็นจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวอยากมาเยี่ยมชม

4.2.2 การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากเกาะเกร็ดมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆบริเวณริมแม่น้ำในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี อยุธยา ดังนั้นรูปแบบการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดน่าจะเป็นในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ One day trip หรือ Half day trip เช่น ในช่วงเช้าให้นักท่องเที่ยวแวะเข้ามาชมตลาด ชื้อของ รับประทานอาหารเช้า ก่อนที่จะเลยไปยังบางปะอิน อยุธยา หรือสำหรับนักท่องเที่ยวที่เที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวในกรุงเทพ อาจแวะมาในช่วงบ่าย

4.2.3 การขยายฐานนักท่องเที่ยวและระยะเวลาการท่องเที่ยว เกาะเกร็ดจะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงวันหยุด ส่วนวันธรรมดาจำนวนนักท่องเที่ยวจะลดลงอย่างมาก และมีร้านค้าเปิดให้บริการอยู่น้อยร้าน ดังนั้นจึงต้องขยายฐานไปสู่ลูกค้ากลุ่มใหม่ เช่น กลุ่มโรงเรียนในรูปแบบของการให้เด็กมาทัศนศึกษาในวันธรรมดา โดยจัดตั้งโครงการการศึกษาจากชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับภาครัฐที่อยากให้เด็กมีการเรียนรู้แบบบูรณาการ อาจดำเนินการในรูปแบบของการ

ให้เด็กมาเรียนรู้การทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน วิถีชีวิตของชาวมอญ และรูปแบบการเพิ่มระยะเวลาท่องเที่ยวที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนำมาใช้อย่างได้ผล คือการจัดให้มีเทศกาลต่างๆ เป็นการเพิ่มความน่าสนใจและกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว สำหรับเกาะเกร็ดเองต้องอาศัยจุดเด่นทางด้านวัฒนธรรมชาวมอญซึ่งมีความแตกต่างจากวัฒนธรรมไทยแท้ๆ เช่น การจัดงานประเพณีสงกรานต์ของเกาะ-เกร็ด และประเพณีพื้นบ้านต่างๆ

4.2.4 การสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพันให้เกิดแก่นักท่องเที่ยว แนวทางนี้มาจากการใช้แนวคิดทางการตลาดในเรื่องการสร้างความรู้สึกผูกพันต่อผลิตภัณฑ์ (Brand loyalty) เป็นส่วนที่สำคัญในการเพิ่มมูลค่าเพิ่มอย่างยั่งยืน ตัวอย่างที่เด่นชัดคือการสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผา และขยายรูปแบบไปสู่การให้นักท่องเที่ยวทดลองทำด้วยตนเอง การทำขนมก็สามารถปรับใช้ได้ในลักษณะเดียวกัน โดยจัดทำกิจกรรมหรือหลักสูตรที่เน้นความสนุกสนาน จุดเน้นคือการสร้างความประทับใจโดยใช้เวลาไม่นาน ทั้งนี้ชาวบ้านเองอาจจะขาดทักษะในการดำเนินการทำให้ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้มากนัก ภาครัฐโดยเฉพาะจังหวัดต้องเข้าไปส่งเสริม

4.2.5 การรวมกลุ่มในการจัดซื้อวัตถุดิบหรือทำกิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการ การดำเนินการลักษณะนี้สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารที่ได้กล่าวไปแล้ว คือเป็นรูปแบบเดียวกับสหกรณ์หรือชุมนุมการเกษตร มีการดำเนินการเพื่อร่วมกันซื้อวัตถุดิบและใช้ทรัพยากรร่วมกัน จะทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้ อีกทั้งเมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันจะทำให้ได้ความคิดที่หลากหลายในการเพิ่มองค์ความรู้ด้านการผลิตสินค้าและบริการ นำไปสู่การเพิ่มมาตรฐานและคุณค่าของผลิตภัณฑ์ต่อไป

4.2.6 การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ โดยปรับเปลี่ยนตัวผลิตภัณฑ์ (สินค้า) ให้ตรงกับรสนิยมของนักท่องเที่ยว เกาะเกร็ดมีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่องเครื่องปั้นดินเผา ขนมและอาหารไทยโบราณที่หาทานได้ยาก ของที่ขายอยู่ในชุมชน จะเป็นพวกถ้วยโถโอชาม กระถาง ตุ๊กตาดินเผา โมบายประดับ ขนมไทย เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากนัก เช่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องเดินทางโดยทางเรือ หากทำพวกถ้วยโถโอชามขนาดใหญ่มาจำหน่าย ย่อมไม่เหมาะสม เพราะไม่สะดวกในการขนกลับบ้าน ดังนั้นควรจะมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ อีกส่วนคือการพัฒนาหีบห่อบรรจุภัณฑ์ ต้องมุ่งเน้นทำของชิ้นไม่ใหญ่แต่มีราคาสูง เป็นการเพิ่มมูลค่าในตัวสินค้าโดยตรง สำหรับขนมไทยที่จำหน่ายในเกาะเกร็ดปัจจุบันจะนิยมใส่ถาดโฟมห่อด้วยพลาสติก อาจปรับเปลี่ยนเป็นใส่กระทงหรือห่อด้วยวัสดุธรรมชาติ ความรู้ในการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน ด้านสุขอนามัยนับว่าเป็นการพัฒนาที่สำคัญ โดยต้องเน้นด้านคุณภาพและความสะอาดของอาหารเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภค ต้องร่วม

กันดำเนินการปฏิบัติตามมาตรฐานความสะอาดของอาหารที่มีหน่วยงานที่น่าเชื่อถือตรวจสอบรับรอง เช่น กระทรวงสาธารณสุข

การสร้างมูลค่าเพิ่มที่นิยมทำกันคือการสร้างตราผลิตภัณฑ์ (Brand) ในประเทศจีน และญี่ปุ่น เครื่องปั้นดินเผาจะมีตราสัญลักษณ์ประทับไว้ให้เห็นว่าเผามาจากเตาใด เป็นการสร้างตราผลิตภัณฑ์ อย่างหนึ่ง ถ้าสามารถรักษาคุณภาพได้ยาวนาน ตราผลิตภัณฑ์นั้นก็จะมีคุณค่ามีราคาสูงขึ้น เกาะเกร็ดควรสร้างตราผลิตภัณฑ์ ขึ้นมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะว่าเป็นเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนนี้ ในอนาคตเมื่อมีการพัฒนาคุณภาพตามความต้องการของตลาดได้มากขึ้น มูลค่าเพิ่มของตราผลิตภัณฑ์ จะทำให้มูลค่าของผลิตภัณฑ์เพิ่มสูงขึ้นอีกมาก

4.2.7 การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องให้นักท่องเที่ยว แนวทางนี้เป็นลักษณะการจัด Package สำหรับการท่องเที่ยว โดยต้องจัดทำป้ายบอกจุดท่องเที่ยวต่างๆที่ชัดเจนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้นักท่องเที่ยวได้แวะทำกิจกรรมและจับจ่ายใช้สอยหลายๆจุด ให้ได้เข้าไปสัมผัสกับวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างทั่วถึง และกำหนดเส้นทางที่มีกิจกรรมหลากหลาย สามารถตอบสนองของควมนักท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ ส่วนนี้จะสัมพันธ์กับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว เพราะอาจจัดเป็น Package ทัวร์ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เป็นการให้ผลประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น ร่วมกับชาวสวนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อพานักท่องเที่ยวนั่งเรือไปชมสวนต่างๆ และยังคงประสานกับผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น ผู้ดูแลที่จอดรถนักท่องเที่ยว คนขับเรือข้ามฟาก เพื่อให้การบริการต่างๆสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

4.2.8 การปรับสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมักมีความประทับใจกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวให้กับทั้งพื้นที่ ปัญหาสำคัญของเกาะเกร็ดคือชาวบ้านจะไม่ค่อยให้ความสนใจในการรักษาความสะอาดพื้นที่ เนื่องจากสภาพของชุมชนเป็นทางเดินแคบๆ เมื่อเกิดความสกปรกจะเป็นที่สังเกตเห็นได้ง่าย ภาครัฐควรเข้ามารณรงค์ สร้างแนวคิด "เกาะเกร็ดในฝัน" ให้ชาวบ้านได้ร่วมกันทำพื้นที่ให้สวยงาม สะอาดและมีความสวยงาม อาจมีการให้รางวัลสำหรับผู้ดูแลบ้านและบริเวณใกล้เคียงได้เรียบร้อยสวยงาม การปรับปรุงการคมนาคมขนส่งต้องเน้นให้เกิดความปลอดภัย โดยมีการอบรมผู้ขับขี่เรือให้มีมารยาทในการให้บริการและขับเรืออย่างปลอดภัย การจัดทำทางเดินไปยังจุดสำคัญต่างๆอย่างทั่วถึง ห้องน้ำในพื้นที่ต้องมีย่างเพียงพอ โดยมีการเก็บค่าบริการรักษาจากนักท่องเที่ยว สำหรับจ้างพนักงานทำความสะอาด

4.2.9 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ วิธีการคือการอาศัยการประชาสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม ทางตรงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) จังหวัดนนทบุรี ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ในสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ ททท. ส่วนทางอ้อมคือการอาศัยการพูดกันปากต่อปากของนักท่องเที่ยว สิ่งนี้เกิดจากการสร้างสรรค์การบริการที่ดี

ซึ่งทั้งชุมชนต้องร่วมกันสร้างจิตสำนึกในการให้บริการ การรักษาระบบรักษาและเอกลักษณ์ของชุมชนไว้

4.2.10 การส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน การประกอบอาชีพที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากต้องอาศัยองค์ความรู้ มีตัวอย่างที่ชัดเจนคือคนขับเรือพาทชมรอบเกาะเกร็ด จะไม่มีความรู้ที่สามารถบรรยายได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางที่เรือผ่านมีประวัติความเป็นมาอย่างไร ส่วนมากจะแล่นเรือผ่านไป และแวะตามจุดที่เป็นร้านค้าเป็นหลัก ถ้ามีการอบรมเพิ่มความรู้ให้กับคนในชุมชนให้รู้ความเป็นมาของชุมชน จะช่วยให้สามารถหารายได้เพิ่มจากการพานักท่องเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ เป็นการเพิ่มจุดแวะพักและจุดท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวมีเวลาจับจ่ายมากขึ้นด้วย

4.2.11 การรวมกลุ่มในการขายสินค้า และกำหนดราคาสินค้า กลยุทธ์ทางการตลาดอย่างหนึ่งที่บริษัทธุรกิจนิยมทำคือการสร้างสถานะการเป็นผู้ผูกขาด การรวมกลุ่มเป็นพันธมิตร เพื่อให้มีอำนาจเหนือตลาด นำไปสู่การตั้งราคาที่สูง สร้างมูลค่าเพิ่มได้มาก ถ้านำมาปรับใช้กับเกาะเกร็ดน่าจะเกิดผลดี โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการขายเครื่องปั้นดินเผา การร่วมกันกำหนดราคาขายของสินค้าให้มีความยุติธรรม ไม่ขายตัดราคากันเอง

4.2.12 การดำเนินการตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) โครงการนี้เป็น การขยายตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าในท้องถิ่น เป็นโครงการที่ประสบผลสำเร็จอยู่แล้ว และควรสนับสนุนต่อไป หากในอนาคตสามารถขยายตลาดได้มากขึ้น จากการได้ร่วมออกงานแสดงสินค้าต่างๆ ภาครัฐน่าจะมีส่วนช่วยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น(Local Product) เพื่อปรับปรุงมาตรฐานการออกแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สามารถขายสินค้าได้ในราคาสูงขึ้น

แนวทางข้างต้น เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเกาะเกร็ด ซึ่งบางส่วนต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ แต่ทั้งนี้อาจกล่าวโดยภาพรวมได้ว่าแนวทางที่ควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกๆ ต้องยึดหลักในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด โดยทั่วไป นักท่องเที่ยวต้องการเพียง 3 สิ่ง คือ **สิ่งที่ไม่มีไม่ได้** เป็นภาพที่นักท่องเที่ยวคิดไว้ว่าจะเจอ เป็นภาพลักษณ์(Image) ของแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ เช่น คาดว่าจะไปพบวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชาวบ้านที่รักษาสืบทอดกันมาแต่โบราณ ถ้าไม่มีจะสร้างความไม่พอใจ **สิ่งที่จะมีหรือไม่มีก็ได้** คือถ้ามีหรือไม่มีก็ไม่เกิดผลใดๆมากนัก เช่น การมีบริการ Internet สิ่งเหล่านี้การเพิ่มเข้าไปอาจไม่ได้สร้างความพอใจให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น แต่บางครั้งอาจทำให้เอกลักษณ์ของชุมชนสูญเสียไปในระยะยาวได้ **สิ่งที่เกินความคาดหวัง (ไม่คาดว่าจะมี)** ส่วนนี้มีความสำคัญที่สุด เพราะ

นักท่องเที่ยวจะเกิดความประทับใจจากจุดนี้ ซึ่งมีหลายรูปแบบที่ทำได้ง่าย เช่น การบริการสลักชื่อนักท่องเที่ยวลงไปในผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวซื้อ การเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในเทศกาลต่างๆ ฯลฯ

การดำเนินการตามแนวทางทั้งหมดถ้าทำให้มีทั้ง 3 สิ่งนี้ ในสัดส่วนที่พอเหมาะพอดี นักท่องเที่ยวจะเกิดความประทับใจ เกิดการมาเยือนซ้ำ พร้อมทั้งชักชวนนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและทำให้เกิดกิจกรรมการใช้จ่ายใช้สอยในเกาะเกร็ดมากขึ้น ทำให้สามารถไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ คือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเกาะเกร็ดได้อย่างยั่งยืนและทำให้เกิดผลประโยชน์กับผู้เกี่ยวข้องต่อไป

4.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดในด้านต่าง ๆ

จากสภาพปัจจุบันในพื้นที่เกาะเกร็ด ที่ยังไม่มีเจ้าภาพในการดำเนินการพัฒนาที่ชัดเจน ต่างคนต่างทำ ไม่มีเอกภาพ ซึ่งที่จริงแล้ว หลายโครงการมีประโยชน์ แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงไปสร้างประโยชน์ให้กิจกรรมอื่นได้

เนื่องจากขณะนี้มีย่านนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเกาะเกร็ดกันมากขึ้น จึงมีปัญหาดังกล่าวตามมาอีกมากมาย ตามที่ได้เคยกล่าวไว้แล้ว เช่น การนำสินค้าจากท้องถิ่นมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ทำให้สินค้าพื้นบ้านค่อยๆ เลือนหายไป , อิทธิพลจากวัฒนธรรมใหม่กำลังเข้ามามีบทบาทขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ตลอดจนสภาพปัญหาอื่นๆ ดังนั้นทางการหลายหน่วยงานจึงให้ความสนใจที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ บางโครงการเป็นเพียงแนวคิดที่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ เช่น จังหวัดนนทบุรีเคยคิดทำโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเกาะเกร็ดและการอบรมชาวบ้านให้มีความรู้ความเข้าใจในการวิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง

การพัฒนาเกาะเกร็ดในระยะข้างหน้า อาจกล่าวได้ว่าต้องพึ่งพิงรากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยผนวกเข้ากับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ รวมทั้งความร่วมมือสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวบ้านเกาะเกร็ดเอง แนวทางการพัฒนาของเกาะเกร็ดจึงควรมุ่งเน้นการกระจายผลประโยชน์ โดยกระจายกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม อย่างเป็นขั้นตอน ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูพื้นที่ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่งและการผังเมือง เพื่อให้เกาะเกร็ดเป็น “ชุมชนวัฒนธรรมท้องถิ่น” ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยทุกฝ่ายต้องมีการร่วมกันกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดิน สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตในพื้นที่ เพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้จังหวัดนนทบุรี

สำหรับการพัฒนาเกาะเกร็ดที่รวบรวมได้ในปัจจุบัน โดยสรุปจากโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐกำลังเข้ามาดำเนินการหรือดำเนินการอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง รวมทั้งแนวคิด

ของผู้เขียนในการเพิ่มบทบาทของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มช่องทางและโอกาสในการทำให้โครงการพัฒนาต่างๆบรรลุผล ซึ่งประกอบด้วย

4.3.1 แนวทางการพัฒนาของกรรท่งเที่ยวแห่งประเทศไทย กรรท่งเที่ยวแห่งประเทศไทยกำลังอยู่ระหว่างร่างแผนการบริหารจัดการทางศิลปวัฒนธรรม ผลสรุปของการดำเนินการตามแผนนี้คือ โครงการพิพิธภัณฑ์เปิดเกาะเกร็ด, โครงการอนุรักษ์บ้านโบราณของชุมชนเกาะเกร็ด และการจัดทำโครงการรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ระบบนิเวศ สำหรับโครงการรณรงค์อนุรักษ์ระบบนิเวศนี้ ในปัจจุบันได้เริ่มดำเนินการแล้ว คือการสร้างเขื่อนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของเกาะเกร็ด นอกจากนี้กรรท่งเที่ยวแห่งประเทศไทยยังทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ และประสานการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 แนวทางการพัฒนาของกรมศิลปากร ดำเนินการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานภายในพื้นที่เกาะเกร็ด ทั้งนี้การดำเนินการในปัจจุบันครอบคลุมถึงแหล่งโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว คือวัดต่างๆในเกาะเกร็ด

4.3.3 แนวทางการพัฒนาของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการหอวัฒนธรรมพื้นบ้านของเกาะเกร็ด ซึ่งจะสร้างเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด และเป็นศูนย์รวมให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม แต่ในอนาคตหน่วยงานนี้ควรเพิ่มบทบาทในการประชาสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและส่งเสริมการศึกษาทางวัฒนธรรมในพื้นที่เกาะเกร็ด เช่น ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำนักเรียนนักศึกษา มาทัศนศึกษาในพื้นที่เกาะเกร็ด

4.3.4 แนวทางการพัฒนาของสถาบันการศึกษาด้านการท่องเที่ยว /สถาบันการศึกษาในจังหวัด ปัจจุบันหน่วยงานเหล่านี้ไม่มีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่มากนัก ดังนั้นจึงควรเพิ่มบทบาทในการเป็นผู้รวบรวมข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนผลลัพธ์ของการพัฒนาในด้านต่างๆ การวิจัยและติดตามผลเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ รับทราบปัญหา นำไปสู่แนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ช่วยในการประเมินและปรับทิศทางการพัฒนาในด้านต่างๆให้บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ รวมทั้งมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มีส่วนในการจัดอบรมความรู้ที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน เช่น ภาษาอังกฤษเบื้องต้น การอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น

4.3.5 แนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ในปัจจุบันมีบทบาทการพัฒนาเฉพาะด้านการจัดการสุขภาพในพื้นที่ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการใช้งบประมาณส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีค่อนข้างจำกัด ไม่สามารถมีงบเหลือสำหรับการลงทุนพัฒนาได้ จึงควรต้องปรับบทบาทตัวเองในการเป็นผู้ประสานระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับชาวบ้านในการเสริมสร้างการพัฒนาที่ไม่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เช่น จัดการบริหาร

พิพิธภัณฑ์ วัด แหล่งเตาเผาประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ช่วยกันทำชุมชนให้สวยงาม การจูงใจให้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

4.3.6 แนวทางการพัฒนาของอำเภอปากเกร็ด มีความคิดที่จะมีการฝึกอบรมชาวบ้านให้มีความรู้ ในการเป็นมัคคุเทศก์ จัดฝึกอบรมให้ชาวบ้านมีความรู้และทักษะในเรื่องการปั้นเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งการเตรียมพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง โครงการเหล่านี้ริเริ่มโดยอดีตนายอำเภอ ปัจจุบันโครงการเหล่านี้ยังมีได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดการสานต่อ

4.3.7 แนวทางการพัฒนาของจังหวัดนนทบุรี มีบทบาทค่อนข้างน้อยต่อการพัฒนาพื้นที่เกาะเกร็ด ช่วงที่จังหวัดนนทบุรีมีบทบาทมากคือในสมัยที่นายวีระชัย แนวบุญเนียร ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด ที่มีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หลังจากนั้นดูเหมือนว่าบทบาทจะค่อยๆ ลดลงตามลำดับ บทบาทใหม่ที่จังหวัดนนทบุรีควรดำเนินการคือ เป็นตัวกลางในการประสานกิจกรรม และดึงให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ให้มาดำเนินการพัฒนาร่วมกัน ในทิศทางที่ชุมชนยอมรับ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีเอกภาพ และมีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งหน้าที่นี้ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาเกาะเกร็ดในปัจจุบันและอนาคต หน้าที่รองคือช่วยส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวต่างๆ ให้เพียงพอ และได้มาตรฐาน เช่น การจัดทำป้ายติดตั้งในพื้นที่ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การสนับสนุนชุมชนในการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะมูลฝอย การพัฒนาพื้นที่และสภาพภูมิทัศน์

4.3.8 แนวทางการพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นผู้จัดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สำหรับในพื้นที่เกาะเกร็ด ได้รับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เข้าโครงการนี้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาลายวิจิตร ซึ่งเป็นจุดเด่นของเกาะเกร็ดและจังหวัดนนทบุรี และยังได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์ยอดเยี่ยมในระดับภาค การดำเนินการดังกล่าวทำให้ชาวบ้านสามารถขยายตลาดไปสู่ประชาชนในวงกว้าง ดังนั้นควรดำเนินการต่อเนื่องไป พร้อมทั้งช่วยเพิ่มความรู้ให้กับชาวบ้านในเรื่องการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไปในอนาคต

4.3.9 แนวทางการพัฒนาของมูลนิธิและองค์กรพัฒนาเอกชน ในประเทศไทยหน่วยงานเหล่านี้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมชุมชนให้มีการจัดการท่องเที่ยวโดยยึดหลักความสมดุลของการใช้ทรัพยากร แต่ในพื้นที่เกาะเกร็ดยังไม่มีมูลนิธิและองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามามีบทบาท ส่วนหนึ่งเนื่องจากพื้นที่นี้ตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง จึงดูเหมือนว่าไม่มีปัญหาในการพัฒนา แท้จริงแล้วเกาะเกร็ดยังประสบปัญหาหลายด้าน หากมีองค์กรพัฒนาเอกชนช่วยเป็นที่เลี้ยงจะเป็นการช่วยสร้างความเข้มแข็งในการรวมตัวของชาวบ้าน เป็นการสร้างพลังในการเรียกร้องผลประโยชน์ที่ชอบธรรมและความสนใจจากภาครัฐ

4.3.10 แนวทางการพัฒนาของบริษัท/ห้างร้าน ผู้ประกอบการในพื้นที่และภาคเอกชนอื่นๆ
 ปัจจุบันมีบทบาทในการพัฒนาพื้นที่เกาะเกร็ดในส่วนของการพัฒนาพื้นที่เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ
 ของตนเองเท่านั้น ไม่มีการรวมกลุ่มหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งไม่มีการ
 ดำเนินการที่สอดคล้องกัน เช่น การวางรูปแบบการก่อสร้างอาคารที่เป็นเอกลักษณ์เหมือนกัน .ดัง
 นั้นในอนาคตหากกลุ่มนี้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ ร่วมกับภาครัฐ
 และชาวบ้าน น่าจะทำให้ทิศทางการพัฒนาเกาะเกร็ดมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นว่าเกาะเกร็ดมีโครงการพัฒนาที่เป็นประโยชน์จำนวนมาก
 บางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ ขาดงบประมาณ
 ทั้งนี้ตามความเห็นของผู้เขียน หน่วยงานหลักที่ต้องเป็นเจ้าภาพการพัฒนาในที่นี้คือ จังหวัด
 นนทบุรี โดยอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด เพื่อชักนำ
 ให้ทุกหน่วยงานที่กล่าวมา ร่วมกันพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน
 เกาะเกร็ด

บรรณานุกรม

ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน, 2546 ,เครื่องปั้นดินเผาภูมิปัญญาไทย

เทศบาลนครปากเกร็ด,ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ปากเกร็ดมนต์รามัญ

นำชัย ทนุผล,2540 ,การท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ

นำชัย ทนุผล,2543 ,การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด,2546 ,วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การ
พัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด

สื่อเสรี,ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์,คู่มือนนทบุรี

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2543 ,แผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ

สถาบันดำรงราชานุภาพ,2542 ,การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

www.tourismthailand.org

www.tourthai.com

travel.mweb.co.th

www.world-tourism.org

www.thaitambon.com

www.pantip.com/café/bluepalnet

www.rakbankerd.com

www.chumchonhai.or.th

ภาคผนวก

สถานที่ท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ดมีความเจริญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สังเกตได้ว่าวัดวาอารามต่างๆบนเกาะส่วนใหญ่จะเป็นศิลปะในสมัยอยุธยา แต่คงจะมาร้างคนเมื่อพมามายึดกรุงศรีอยุธยาได้ แต่หลังจากกอบกู้เอกราชได้ พระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดให้ชาวมอญที่เข้ารับมาตั้งถิ่นฐานที่นี้ ชาวมอญบนเกาะเกร็ดนั้นมีทั้งที่เข้ามาในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ 2 การคมนาคมบนเกาะจะใช้จักรยานเพื่อให้เหมาะกับขนาดของเกาะ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจบนเกาะ ได้แก่

วัดปรมัยยิกาวาส (วัดปากอ่าว)

วัดนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ และอยู่ตรงมุมของแม่น้ำเจ้าพระยากับคลองลัดเกร็ดพอดี ถ้าหากจะข้ามเรือจากตัวอำเภอปากเกร็ด ต้องข้ามที่ท่าวัดสนามเหนือ และเรือด่วนหรือเรือนำเที่ยวมักมาจอดที่วัดนี้เพราะเป็นวัดใหญ่และเป็นวัดสำคัญของเกาะเกร็ด เนื่องจากมีโบราณสถานที่เก่าแก่และนำศึกษาน่าชมมากมาย วัดนี้เดิมชื่อวัดปากอ่าวอาจจะเป็นเพราะว่าวัดตั้งอยู่ตรงแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีคลองลัดเกร็ดแยกไหลลงมาทางทิศใต้พอดีนั่นเอง วัดนี้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย เมื่อคนมอญอพยพมาอาศัยอยู่ที่เกาะเกร็ดนี้จึงได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นถือว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญของคนมอญ เคยเป็นที่สถิตยของสังฆราชฝ่ายรามัญที่พระสุเมธจารย์ด้วย คนมอญเรียกวัดนี้เป็นภาษามอญว่า “เพี้ยมูอะเต็ง” ปัจจุบันวัดนี้ก็ยังคงเป็นที่รวมทำบุญในโอกาสสำคัญของคนมอญ เช่นวันทำบุญออกพรรษา เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2417 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดผ้าพระกฐิน แล้วทรงมีพระราชดำริให้ทำการปฏิสังขรณ์วัดนี้ขึ้น โดยทรงโปรดให้สถาปนาใหม่ทั้งพระอาราม และได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดปรมัยยิการาม” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลสนองพระคุณ กรมสมเด็จพระยาสุदारัตนราชประยูร พระบรมมหารัชมัยยิกาเธอ ผู้ทรงอภิบาลสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชชนนี และพระองค์มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ปัจจุบันวัดปรมัยยิกาวาส เป็นอารามหลวงชั้นโทชนิดราชวรวิหารด้วย

โบราณวัตถุโบราณสถานสถานที่น่าชม คือ พระอุโบสถ มีการตกแต่งด้วยวัสดุนำเข้าจากอิตาลี ศิลปะยุโรปแบบพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่กระนั้นพระองค์ยังรักษารวมเนียบเดิมโดยรับสั่งให้ที่นักรื้อเริ่มสวดเป็นภาษามอญ และปัจจุบันนี้ ที่นี้เป็นวัดเดียวที่ยังเก็บรักษาพระไตรปิฎกภาษามอญไว้ พระประธานในพระอุโบสถนั้นเป็นปางมารวิชัย ฝีมือหัตถ์ของพระองค์เจ้าประดิษฐานวรการ ซึ่งเป็นผู้ที่สร้างพระสยามเทวาธิราช รัชกาลที่ 5 ทรงยกย่องว่าพระประธานนี้งามด้วยฝีมือพระพักตร์ผู้มีชีวิตชีวาเหมือนคนจริงและ จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นฝีมือหัตถ์

ของหม่อมเจ้าประวิข ชุมสาย เป็นภาพชุดงคัศวร และพุทธจริยาวัตรที่สวยงามมาก หน้าบันของพระอุโบสถมีปูนปั้นตราพระเกี้ยว อันเป็นตราประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานอยู่ แวดล้อมด้วยลวดลายปูนปั้นที่สวยงามมาก รอบพระอุโบสถมีรั้วและบานประตูเหล็ก ที่เสาประตูเหล็กมีรูปหล่อศรีษะนักรบโรมันโบราณด้วย ด้านหน้าพระอุโบสถมีศาลารับเสด็จ หลังหนึ่ง เดิมมี 2 หลัง แต่พังลงนำไปหลังหนึ่งเพราะตลิ่งถูกน้ำกัดเซาะ ศาลารับเสด็จนี้เคยเป็นที่รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล กับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อเดือนพฤษภาคม 2489 เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยและชาวมอญในอำเภอปากเกร็ด ทางทิศตะวันตกของพระอุโบสถมี เจดีย์องค์ใหญ่แบบมอญ จำลองแบบพระธาตุเจดีย์มูเตา ซึ่งองค์จริงอยู่ที่เมืองหงสาวดีราชธานีมอญ คนมอญเคารพนับถือมาก พระองค์จึงโปรดเกล้าให้สร้างจำลองไว้ที่วัดนี้ และทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งพระองค์ได้รับทูลเกล้าฯ ถวายจากผู้สำเร็จราชการอินเดีย ทรงแบ่งพระบรมธาตุนี้เป็น 3 ส่วน อัญเชิญไปบรรจุที่วัดปรเมยยิกาวาส ที่เจดีย์ภูเขาทอง วัดสระเกศ และที่พระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

ถัดไปมี วิหารพระพุทธไสยาสน์ ประดิษฐานพระพุทธไสยาสน์สมัยอยุธยาตอนปลาย ภาพจิตรกรรมที่เพดานนั้นแปลกตากว่าที่อื่น เป็นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ มีพระหัตถ์หม่อมเจ้าประวิข ชุมสาย ด้านหลังพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี “พระนันทมุนินทร์” เป็นพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลาย ปางขัดสมาธิเพชร ประดิษฐานอยู่ในบุษบกแบบมอญ (จองพารา) สลักโดยฝีมือช่างชาวเกาะเกร็ด ที่มีขดเจดีย์หน้าวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อน ซึ่ง ช่าง ชิว ชูน ชาวพม่าถวายให้กับรัชกาลที่ 5 และมีพระพุทธรูปที่ระเบียงวิหารคดถึง 46 องค์ พระวิหารเปิดทุกวัน ตั้งแต่ 8.30-16.30 น.

ที่ริมแม่น้ำมี เจดีย์เอียงองค์เล็ก ตั้งเด่นสง่ามองเห็นได้แต่ไกล ทั้งเวลานั่งเรือไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา หรือมองจากฝั่งอำเภอปากเกร็ดด้วย เจดีย์เอียงองค์นี้ถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษของวัด และบริเวณนี้ทางวัดได้ปลูกต้นไม้ไว้เป็นสวนพักผ่อน มีต้นไม้ที่น่าสนใจเรียกกันว่า ต้นสามกษัตริย์ คือมีต้นโพธิ์ ต้นไทร และต้นหว้าขึ้นรวมเป็นต้นเดียวกัน เป็นต้นไม้เก่าแก่อายุประมาณกว่า 100 ปี

นอกจากนี้วัดปรเมยยิกาวาสยังมีสิ่งที่น่าสนใจน่าชมอีก เช่น พิพิธภัณฑสถานซึ่งมีโบราณวัตถุแสดงให้ชม อาทิ เครื่องสังฆตในงานพระบรมศพและในงานพระศพ ซึ่งทางวัดยังเก็บรักษาไว้ พระไตรปิฎกภาษามอญที่ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 5 ส่วนบริเวณท่าเรือหน้าวัดจะพบปราสาทไม้ห้ายอดซึ่งเคยเป็นที่ตั้งเหม (โรงศพมอญ) ของอดีตเจ้าอาวาสตั้งอยู่ พิพิธภัณฑสถานจะเปิดเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์

วัดเสาชิงช้า

วัดเสาชิงช้า ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเช่นกัน และอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดไผ่ล้อม ห่างจากวัดไผ่ล้อมประมาณ 300 เมตร ดังนั้นวัดเสาชิงช้า วัดไผ่ล้อม และวัดปรมัยยิกาวาส จึงอยู่ไม่ไกลกันมากนัก เป็นวัดเก่าเดิมชื่อ "วัดสวนหมาก" นอกจากนี้เป็นที่ตั้งโรงเรียนประถมแห่งแรกของอำเภอปากเกร็ดแล้ว ด้านหลังโบสถ์ยังประดิษฐานเจดีย์ที่สูงที่สุดของอำเภอปากเกร็ดด้วย พระเจดีย์เป็นศิลปะอยุธยาอมุขไม้สิบสอง มีเจดีย์องค์เล็กเป็นบริวารโดยรอบอีก 2 ชั้น ส่วนด้านข้างโบสถ์มีเจดีย์องค์ใหญ่อีก 2 องค์ องค์หนึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังหรือทรงลังกา อีกองค์หนึ่งมีฐานเหลี่ยม ภายในโบสถ์มีลายเพดานสวยงามมากเขียนลายทองกรวยเชิงอย่างงดงาม พระประธานเป็นพระปางมารวิชัยปูนปั้นขนาดใหญ่ คนมอญเรียกวัดนี้ว่า "เพี้ยะอาล้าต"

วัดฉิมพลี

ตั้งอยู่ริมคลองลาดเกร็ด และอยู่ทางทิศใต้ของวัดปรมัยยิกาวาส ห่างจากวัดปรมัยยิกาวาสประมาณ 800 เมตร ถ้าหากจะไปชมวัดนี้ โดยข้ามปากที่ท่าวัดกลางเกร็ดจะสะดวกมากกว่า เพราะเมื่อขึ้นจากท่าเรือฝั่งเกาะเกร็ดแล้วเดินขึ้นไปทางทิศเหนืออีกเล็กน้อยก็ถึงวัดนี้

วัดฉิมพลีเป็นวัดสมัยอยุธยาตอนปลายอีกวัดหนึ่ง เดิมชื่อ "วัดป่าฝ้าย" สันนิษฐานกันว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงปฏิสังขรณ์แล้วทรงตั้งชื่อใหม่ว่า "วัดฉิมพลีสุทธาวาส" ตามชื่อเดิมของพระองค์คือ "เจ้าฟ้าชายฉิม" วัดมีปูชนียสถานที่สำคัญ คือ อุโบสถเป็นอุโบสถขนาดเล็กแต่มีความงดงามเป็นเลิศ มีฐานโค้งแบบท้องเรือสำเภา หน้าบันจำหลักไม้เป็นรูปเทพทรงราชรถล้อมรอบด้วยดอกไม้ ทั้งซุ้มประตูและซุ้มหน้าต่างสวยงามมาก และมี ตุ๊กตาหิน เข้าใจว่านำมาจากเมืองจีน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย อาจกล่าวได้ว่า เป็นอุโบสถสมัยอยุธยาที่สวยงามแห่งหนึ่งของประเทศไทย พระเจดีย์ เหนือโบสถ์มีพระเจดีย์องค์ใหญ่เป็นเจดีย์มุขสิบสอง และมีเจดีย์องค์เล็ก 4 องค์ล้อมเจดีย์องค์ใหญ่ เจดีย์ทั้งหมดตั้งอยู่บนฐานทักษิณสี่เหลี่ยม องค์ระฆังพระเจดีย์ประดับด้วยกระຈักสีทั้งหมด ซึ่งดูแปลกกว่าเจดีย์ที่อื่นๆ ซุ้มประตูเป็นทรงมณฑป ซุ้มหน้าต่างแบบหน้านาง ยังคงเห็นความงามอยู่ และฐานโบสถ์โค้งแบบเรือสำเภา

วัดไผ่ล้อม

วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดปรมัยยิกาวาส ห่างจากวัดปรมัยยิกาวาสตามทางเดินประมาณ 350 เมตร สร้างสมัยอยุธยาตอนปลาย มีอุโบสถที่งดงามมาก มีการซ่อมครั้งใหญ่สมัยรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 3 ลายจำหลักไม้ที่หน้าบันเป็นลายดอกไม้งามมาก เช่นเดียวกับสาหร่ายและรวงผึ้งแกะสลักไม้ได้งดงาม หน้าโบสถ์มีเจดีย์ขนาด

ย่อมสององค์รูปทรงคล้ายมะเฟือง ฐานสี่เหลี่ยมย่อมมุขสิบสอง ประดับลายปูนปั้น คนมอญเรียกวัดนี้ว่า “เพี้ยะใต้”

วัดป่าเลไลยก์

วัดป่าเลไลยก์ เป็นวัดร้างตั้งอยู่ติดกับวัดฉิมพลี ปัจจุบันจึงรวมกับวัดฉิมพลี โบราณสถานของวัดที่ยังเหลืออยู่คือ พระอุโบสถ กับพระเจดีย์ 2 องค์ ภายในพระอุโบสถมีพระประธานสัมฤทธิ์ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 3 ศอกด้วย

วัดศาลากุน

วัดศาลากุน ตั้งอยู่เกือบกลางเกาะเกร็ด และอยู่ในหมู่ที่ 3 การเดินทางไปยังวัดนี้ ถ้าหากข้ามเรือที่ท่าวัดกลางเกร็ด เมื่อขึ้นที่ท่าเกาะเกร็ด จะมีถนนไปถึงวัดนี้ได้ ระยะทางประมาณ 1400 เมตร กล่าวกันว่าวัดนี้เป็นวัดเก่าเช่นกัน เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เนื่องจากดินริมแม่น้ำงอกขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันจึงอยู่เกือบกลางเกาะเกร็ด โบราณสถานของวัดสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดทั้งพระอุโบสถและศาลา แต่ยังมีโบราณวัตถุ เช่น เครื่องมุก, เครื่องแก้ว, และอื่นๆ ซึ่งทางวัดเก็บรักษาไว้ วัดนี้มีชื่อเสียงในการทำเครื่องรางของขลัง เช่น หนุมานแกะสลัก ของพระอาจารย์สุน อติเตเจ้าอาวาส เป็นต้น

เตาเผาโบราณ

ในเกาะเกร็ดยังมีเตาเผาโบราณหลายเตา ที่เจ้าของยังเก็บรักษาไว้ จะไปดูเตาเผาโบราณเหล่านี้ได้ โดยเดินทางจากวัดปรมัยยิกาวาสไปทางทิศใต้ จะพบเตาเผาโบราณริมทางเดินนั่นเอง เข้าใจว่าเตาเผาเหล่านี้เริ่มทำตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายเรื่อยมา แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้แล้ว เพราะมีขนาดใหญ่เกินไป ที่ใช้เผาอยู่ในปัจจุบันเป็นเตาเผาที่ทำขึ้นใหม่ และมีขนาดเล็กกว่า เตาเผาเหล่านี้ทำให้ทราบว่า มีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่เกาะเกร็ดนี้มาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว เป็นที่น่าเสียดายที่เตาเผาโบราณอีกจำนวนมากถูกรื้อทิ้ง เพราะสังเกตเห็นเนินดินที่เป็นซากอิฐหลายแห่ง ที่กลายเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนในปัจจุบัน

ศูนย์ผลิตเครื่องปั้นดินเผา (กวนอาม่าน)

ในเกาะเกร็ดมีศูนย์ผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่น่าชมแห่งหนึ่ง คือ “ศูนย์ผลิตเครื่องปั้นดินเผา กวนอาม่าน” ของคุณบริรักษ์ สุขศีลธรรม อยู่ห่างจากวัดปรมัยยิกาวาสไปทางทิศตะวันตก ตามทางเดินราว 250 เมตร เราสามารถเข้าชมการผลิตทำเครื่องปั้นดินเผา และการแกะสลักลวดลายลงบนเครื่องปั้นดินเผา และที่ศูนย์นี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เคยเสด็จมาชมเมื่อวันที่ 14

เมษายน 2541 และได้ทรงปั้นรูปช้างตัวเล็กๆพระราชทานไว้ให้ด้วย เป็นที่สังเกตว่าศูนย์นี้ตั้งอยู่บนเนินสูง เข้าใจว่าเป็นเตาเผาโบราณที่ถูกรื้อไปแล้วนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีแหล่งที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาอีกหลายแห่ง ที่เราสามารถเข้าไปชมได้ริมทางเดิน จากวัดปรมัยยิกาวาสไปทางทิศใต้ บางแห่งก็เพิ่งรื้อฟื้นขึ้นมาผลิตกันใหม่ในช่วงที่ทางการได้ประชาสัมพันธ์ให้คนมาเที่ยวเกาะเกร็ด

ศูนย์แสดงเครื่องปั้นดินเผา

ในเกาะเกร็ดมีศูนย์แสดงเครื่องปั้นดินเผาหลายแห่ง และจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด้วย โดยเดินทางไปทางทิศตะวันตกหรือทางทิศใต้ของวัดปรมัยยิกาวาสก็ได้ บางแห่งก็ดัดแปลงบ้านที่อยู่อาศัยแบบไทย ให้เป็นที่จำหน่ายเครื่องปั้นดินเผา บางแห่งเป็นทั้งที่ผลิตและจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผามีทั้งขนาดใหญ่ขนาดเล็กและทำเป็นของชำร่วย บางชิ้นมีการแกะสลักลวดลายได้ประณีตสวยงามมาก เช่น หม้อน้ำลายวิจิตร เป็นต้น และศูนย์บางแห่งมีโบราณวัตถุเก่าแก่แสดงไว้ให้ชมด้วย เนื่องจากปัจจุบันนี้มีคนไปเที่ยวเกาะเกร็ดมากขึ้น ทำให้ชาวเกาะเกร็ดผลิตเครื่องปั้นดินเผาออกมาจำหน่ายไม่ทัน จึงมีการนำเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งเครื่องประดับและอาหารต่างๆจากถิ่นอื่นมาจำหน่ายด้วย นอกจากนี้ยังมีศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านชาวมอญ จัดแสดงเครื่องปั้นดินเผามอญลายโบราณ เปิดให้ชมทุกวัน

คลองขนมหวาน

บริเวณคลองขนมหวานและคลองอื่นๆ รอบเกาะเกร็ด ชาวบ้านจะทำขนมหวาน จำพวก ทองหยิบ ทองหยอด ขายส่งและยังสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชมด้วย

การล่องเรือเที่ยวรอบเกาะเกร็ด

การไปเที่ยวเกาะเกร็ดแบบง่ายๆสะดวกสบายและอิสระ จะทำได้ด้วยการข้ามเรือที่ท่าวัดสนามเหนือไปยังวัดปรมัยยิกาวาส แล้วเดินเที่ยวชมได้ตามใจชอบ แต่ถ้าหากต้องการล่องเรือเที่ยวรอบเกาะเกร็ด จะได้บรรยากาศอีกแบบหนึ่ง มีเรือนำเที่ยวที่ทำวัดปรมัยยิกาวาส เฉพาะวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ และเรือจะออกจากท่าเป็นเวลา คือ เวลา 9.00 น., 12.00 น., 13.00 น., 15.00 น. และ 17.00 น. ค่าบริการ ผู้ใหญ่ท่านละ 40 บาท เด็กต่ำกว่า 12 ปี 20 บาท

เรือนำเที่ยวจะล่องไปรอบเกาะเพื่อชมทิวทัศน์ 2 ฝั่งแม่น้ำ และพาเข้าคลองบางบัวทองหรือคลองขนมหวานซึ่งอยู่ตรงข้ามเกาะเกร็ด เพื่อให้ชมและซื้อขนมหวานของไทยนานาชนิด เช่น ทองหยิบ ทองหยอด เม็ดขนุน ลูกชุบ ลูกตาลเชื่อม ขนมหม้อแกง เป็นต้น จากนั้นเรือนำเที่ยวจะพามาส่งขึ้นเกาะเกร็ดที่วัดไผ่ล้อม เพื่อให้เที่ยวชมเกาะเกร็ดได้ตามอิสระ

นอกจากนี้ยังมีทัวร์เรือ “วันเดียวเที่ยวเมืองนนท์” ซึ่ง ททท นนทบุรี เป็นผู้จัด เฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ โดยพาเที่ยว บางกรวย บางใหญ่ ปากเกร็ด ก็จะพามาแวะชมเกาะเกร็ดด้วย

ตัวอย่างรายการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด

1. ลงเรือข้ามฟากที่วัดสนามเหนือ (ค่าเรือข้ามฟาก 2 บาท) หรือท่าเรือวัดกลางเกร็ด มีเรือบริการระหว่าง 05.00-21.30 น. และมาขึ้นที่ท่าหน้าวัดปรมัยยิกาวาสนมัสการพระพุทธรูปประจำจังหวัดนนทบุรี ชมพิพิธภัณฑ์รัชกาลที่ 5
2. เดินเท้าจากวัดปรมัยยิกาวาสหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ชม/ซื้อเครื่องปั้นดินเผาสองข้างทาง ชมพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา
3. ลงเรือที่ท่าหน้าหน้าวัดเสาธงทอง ล่องเรือไปทางท้ายเกาะสู่วัดใหญ่สว่างอารมณ์ ตำบลอ้อมเกร็ด ให้อาหารปลาหน้าวัด ซึ่งเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด รายได้ถวายวัดฯ มีมะพร้าว น้ำหอมจำหน่าย
4. ล่องเรือไปทางใต้เลียบริมเขาเข้าคลองบางบัวทอง หรือคลองขนมหวาน ชมหมู่บ้านขนมไทยสองฟากฝั่งคลอง และซื้อหาเป็นของฝากของขวัญ
5. ย้อนกลับออกมาตรงปากคลอง มีปล่องเตาอิฐที่ผลิตอิฐ บ.บ.ท. อิฐทนไฟแห่งแรกของเมืองไทยล่องเรือผ่านบ้านเกร็ดตระการ วังตรงมาขึ้นท่าหน้าหน้าวัดฉิมพลี เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เดินเท้าจากวัดฉิมพลีถึงกลุ่มอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา หมู่ที่ 1 ชมการสาธิตการแกะลายเครื่องปั้นดินเผา หมู่ที่ 1 และซื้อเป็นของฝากของขวัญ ล่องเรือข้ามฟากไปวัดกลางเกร็ดเดินทางกลับ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล	นางพรอุษา วิริยโกศล
วัน เดือน ปี เกิด	8 เมษายน 2495
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์
ที่อยู่ปัจจุบัน	201/624 ซ.มหานครนิเวศน์ 4 วิทยาดีรังสิต 64 หลักสี่ กทม. 10210
ตำแหน่ง	เลขานุการกรม กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
สถานที่ทำงาน	กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ.2517 พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ.2519